

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att förändra barns beteende
– en litteraturstudie om Supernanny-metoden i relation till den
svenska förskoleverksamheten

Alexandra Kreuz, Pernilla Mårtensson och Lina Ström

LAU370

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Pia Nykänen

Rapportnummer: VT09-2611-009

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Att förändra barns beteende – en litteraturstudie om Supernanny-metoden i relation till den svenska förskoleverksamheten

Författare: Alexandra Kreuz, Pernilla Mårtensson och Lina Ström

Termin och år: Vårterminen, 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Pia Nykänen

Rapportnummer: VT09-2611-009

Nyckelord: Supernanny, time-out, Förgrymmade ungar, uppfostran, etik, demokratisering, barnsyn

Sammanfattning: Syftet med denna studie var att ur ett förskoleperspektiv beskriva, analysera och diskutera de så kallade Supernanny-metoden i förhållande till sådant som barns demokratiseringsprocess samt lärande och utvecklande av etik. Huvudfrågan handlar om vad dessa metoder egentligen är, samt huruvida de kan anses vara förenliga med styrdokument, barnkonventionen samt aktuella vetenskapliga teorier om barns lärande och utveckling. Ämnet har inom ramen för uppsatsen behandlats genom litteraturstudier och resulterat i en genomgång av för ämnet centrala aspekter, såsom exempelvis genomgång av Supernanny-metoden, barnsyner, barnperspektiv, koppling till vetenskapliga teorier, styrdokument med mera. Då vi inte genomfört egna empiriska undersökningar har vi inom ramen för uppsatsen till viss del utgått från SVT-dokumentären Förgrymmade ungar, särskilda incidenter om bestraffning i förskolan som belysts i media, egna tidigare erfarenheter samt den allmänt pågående debatten om Supernanny-metoden i skolverksamheten.

Resultatet av vår studie redovisas genom en analys och diskussion där det blir tydligt att Supernanny-metoden på flera plan strider mot såväl aktuella vetenskapliga teorier om barns lärande och utveckling som styrdokument och barnkonventionen. Metoder som time-out går exempelvis emot läroplanens konstaterande av förskolan som demokratisk arena samt barnkonventionens artikel om att konventionsstaterna skall säkerställa att inga barn utsätts för bestraffning eller annan kränkande behandling. Vi

kan också dra paralleller mellan Supernanny-metodens time-out och avskaffandet av aga. Detta eftersom exempelvis rumsarrest och systematisk utfrysning av barn i samband med lagändringen 1979 beskrivits som exempel på olaglig aga eller kränkande behandling av barn. Utifrån de resultat som framkommit i vår studie finner vi det därför mycket anmärkningsvärt att Supernanny-metoden ändå fått sådan genomslagskraft då den kan anses strida mot så mycket av den kunskap samt de lagar, regler och styrdokument, som finns om och för barn.

Förord

Under vår utbildnings gång har vi alla tre utvecklat ett starkt engagemang för frågor om kvalitet i förskolan. Tidigt väcktes därför vårt intresse för den alltmer uppmärksammade debatten om Supernanny-metoden och dess intåg i förskolans verksamhet. Då dokumentären Förgrymmade ungar visades på TV under hösten 2008 föddes idén om Supernanny-metoden som utgångspunkt för vårt examensarbete. Vägen fram till det konkreta ämnesförslaget var en process i sig och gick bland annat via samtal med Karin Gustafsson samt mejlkontakt med Inger Brännberg, båda på Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs Universitet. Till dem vill vi därför rikta ett särskilt tack för de betydelsefulla råden i vår inledande process. Vi vill även tacka Ulla Mauritzson vid samma institution för såväl intresse som stöd och vägledning kring vårt skrivande samt ämnesval. Under arbetets gång har vi fått god hjälp och många utvecklande synpunkter från vår handledare Torgeir Alvestad, utan honom hade vårt arbete med stor sannolikhet resulterat i ett verk alltför omfattande för att rymmas inom ramen för detta examensarbete. Ett stort tack vill vi därför rikta till honom.

Alexandra, Lina och Pernilla
Göteborg i maj 2009

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Bakgrund	8
2.1 Förgrymmade ungar	8
2.2 Föräldrautbildningar	9
2.3 Förskoletidningen	9
3. Syfte, frågeställningar samt avgränsningar	11
3.1 Syfte	11
3.2 Frågeställningar	11
3.3 Avgränsningar	11
4. Metod och tillvägagångssätt	12
5. Litteratur, teorier och forskning	13
5.1 Del 1: Supernannies och barnuppfostran – metoder, strategier, barnsyn och teorier som påverkar förskolans verksamhet	13
5.1.1 Supernanny-metoden	13
5.1.2 Utvecklingsstadier och barnuppfostran	14
5.1.3 Time-out	15
5.1.4 I en pedagogisk verksamhet	16
5.1.5 Det behavioristiska perspektivet	17
5.1.6 Konstruktivismen	18
5.2 Del 2: Rådande teorier om barns lärande och utveckling samt lagar, styrdokument och FN:s konvention om barnets rättigheter	18
5.2.1 Barnsyn i det historiska perspektivet	18
5.2.2 Barn som noviser eller kompetenta?	19
5.2.3 Olika barnsyner	19
5.2.4 Barnperspektiv och barns perspektiv	20
5.2.5 Barnkonventionen	20
5.2.6 Diskrimineringslagen	21
5.2.7 Allmänna råd	21
5.2.8 Fostran och uppfostringsstrategier	21
5.2.9 Aga, skamvrå och attityder till uppfostran	22
5.2.10 Samverkan med hemmen	23
5.2.11 Demokratisering	23
5.2.12 Etik	25
5.2.13 Barns lärande om och utvecklande av etik	25
5.2.14 Det sociokulturella perspektivet	26
5.2.15 Utvecklingspedagogik	27
6. Analys	28
6.1 Supernanny-metoden och demokrati	28
6.2 Konflikthantering i demokratisk anda	29
6.3 Straff och belöning	29
6.4 Det etiska perspektivet	31
6.5 Barnsyner kopplade till Supernanny-metoden	33
7. Diskussion och slutsatser	35
7.1 Barnsyn i Supernanny-kulturen	35
7.1.2 Barn som icke-vuxna med behov av enad vuxenfront	35
7.2 Demokratiseringsprocessen	36
7.2.1 Lydnad	36

7.3 Etik i relation till Supernanny-metoden	37
7.4 Supernanny-metoden och de teoretiska perspektiven.....	38
7.4.1 Barnperspektiv och bestraffning	38
7.4.2 Time-out	40
7.5 Ytterligare reflektioner kring konsekvenser för den pedagogiska yrkesrollen	41
7.6 Sammanfattning av slutsatser	42
Referenser	44
Bilaga 1	46
Bilaga 2	48
Bilaga 3	50

1. Inledning

Sedan 2006, då vi började vår lärarutbildning vid Göteborgs Universitet, har händelser med bestraffning i förskolan återkommande belysts i media. Metoder såsom att hålla peppar på tungan, sätta tejp över munnen samt binda fast barn i barnstolen (se bilagor 1-3) förefaller oss vara exempel på en till synes förändrad barnsyn. Under senare tid har dessa metoder börjat härledas till de så kallade Supernanny-programmen som visas i TV, där det förespråkas att genom belöning och bestraffning påverka barns beteende i önskad riktning. I programmen ges enkla lösningar på det som betraktas som barns beteendeproblem och metoderna lovar snabba resultat. Inom programtiden lyckas en av de Supernannies som deltar i programmet lösa problem i familjer där barnen sägs ha tagit makten. Begrepp som time-out och belöningsstavla har kommit att bli något väldigt många känner till innebörden av, och företeelser som vi menar verkar höra till en tillsynes allt vanligare uppfostringsmetod i såväl hem som skolverksamhet. Den verkar dessutom ha visst politiskt stöd, åtminstone sedan det senaste regeringsskiftet. Kristdemokraten Göran Hägglund har exempelvis uttryckt ett förslag om kommunala Supernannies som stöd för familjer med sådana behov (SVT, 2008-11-09). I förskoleverksamheter har vi själva erfarenheter av Supernanny-metoden. Bland annat har vi sett föräldrars krav och förväntningar påverka verksamheten och pedagogers sätt att bemöta barn. I förskolan har vi observerat att time-out används samtidigt som barn med ett så kallat icke önskvärt beteende utesluts ur gemenskapen vid matbordet och istället får sitta vid ett eget bord med tillsägelsen att ingen vill sitta bredvid någon som uppför sig så illa. I andra förskoleverksamheter har vi också förstått att det hör till vanligheterna att man exempelvis bokstavligen lyfter barn ur samlingsrummet då de inte tyst kunnat sitta stilla. Vi ställer oss frågande till vad dessa till synes behavioristiska metoder egentligen handlar om. I läroplanernas sociokulturella anda stipuleras att det pedagogiska uppdraget handlar om att fostra demokratiska medborgare inom ramen för en demokratiskt utformad verksamhet. Men var ligger egentligen demokratin i en metod som time-out? Vilka värden förmedlas till barnen genom dessa metoder? Kan Supernanny-metoden på något sätt anses förenlig med exempelvis förskolans läroplan, barnkonventionen och rådande teorier om barns lärande och utveckling?

I denna uppsats kommer vi att redogöra för samt analysera och diskutera Supernanny-metoden utifrån styrdokument och forskningsbaserade teorier om små barns utveckling och lärande. Etik är i sammanhanget ett centralt begrepp som tillsammans med barns demokratiseringsprocess utgör betydelsefulla utgångspunkter i vårt arbete. Inspiration och bakgrund till ämnet har vi bland annat hämtat från SVT-programmet Förgrymmade ungar, men även från tidigare diskussioner, samtal och seminarier där sådant som olika barnsyner och värdegrunder fokuserats.

Då vi genomgående endast refererar till 1998 års läroplan för förskolan benämner vi den fortsättningsvis endast som läroplanen.

2. Bakgrund

I detta avsnitt belyser vi bakgrunden till det problem vi valt att undersöka.

2.1 Förgrymmade ungar

I SVT-dokumentären Förgrymmade ungar (SVT, 2008-11-09) diskuteras fenomenet Supernannies i relation till den svenska skolverksamheten samt de politiska strömningar som framhålls ha utvecklats sedan det senaste regeringsskiftet, med ordning och reda som tydligt fokus i skolfrågor. Frågor om bakgrunden till Supernanny-metodens uppkomst och genomslag beskrivs i dokumentären och framhålls bland annat kunna härledas till att vuxenantalet minskat i förhållande till antalet barn i skolan, något som lett till behov av snabba metoder då demokratiseringsprocessen har börjat anses allt för tidskrävande. För att motverka kaos framhåller vissa lärare i dokumentären därför vikten av en enad vuxenfront med samma normer och syn på vad som är viktigt. Den pensionerade pedagogikprofessorn Bert Stålhammar belyser också vikten av en enig vuxenvärld för att motverka att barn tar makten. Han framhåller dessutom att risken annars är stor att samhället utvecklas till en anarki där vissa isolerade grupper bildas, likt de olika stammarna i vissa delar av Afrika. Vidare menar han att detta i sin tur kan leda till ett ökat behov av en stark ledare för att bringa ordning och drar paralleller till Hitler. Stålhammar poängterar dock att skolan är den institution som bäst skulle kunna motverka detta framtidsscenario eftersom den har ett så starkt fostransuppdrag i och med att barn spenderar så mycket tid där. Skolminister Björklund gör kopplingar mellan skolverksamheten och fotbollsmatcher och gör en poäng av frågan hur det skulle se ut på en fotbollsplan om en domare inte hade möjlighet att dela ut gula och röda kort. Vidare framhåller Björklund sådant som att ge alla lärare tydliga befogenheter för att säkerställa ordning och reda samt tryggheten i skolverksamheten. Exempel ges även från en skolverksamhet där ett särskilt gult rum inrättats för barn som enligt de vuxna av någon anledning behöver tänka över sina handlingar.

Filosofen Stephen Law uttrycker i dokumentären att synen på barn har förändrats genom åren. Han belyser att de senaste årens barnsyn främst präglats av det liberala förhållningssättet som inneburit att samhället verkat för att fostra barn till demokratiska, kritiska, medvetna och ifrågasättande medborgare. Law menar att Supernanny-metoden går emot denna rådande syn och istället verkar för att barn inte skall ifrågasätta utan istället låta de vuxna ha makten. I programmet dras paralleller till rättegångarna efter andra världskriget då effekterna av dåtidens auktoritära barnsyn kom att bli tydliga. De soldater som under kriget gjort sig skyldiga till mord och tortyr förklarade sina handlingar med att de endast lytt sina överordnade precis som de i barndomen fått lära sig att lyda sina föräldrar, lärare och andra vuxna.

När det gäller effekterna av att fostra barn till kritiskt tänkande personer förklarar Law att det finns starka empiriska bevis för att barn inom ramen för en så kallad samtalande skola utvecklar en högre intelligenskvot. Vidare menar han att skolor där barnen tillåts och uppmuntras att skapa mening, tänka kritiskt och argumentera dessutom har mindre problem med mobbing samtidigt som barnen i högre grad utvecklar en god etik och större känslomässig mognad.

I programmet *Förgrymmade ungar* intervjuas även en rad andra experter inom olika områden kopplade till barn, barnuppfostran och skolverksamhet. Begreppet time-out, hämtat från TV-programmet *Supernanny*, är centralt i dokumentären och illustreras av ett filmklipp från TV-serien med samma namn, ett klipp som analyseras av bland andra den brittiska barnpsykologen Penelope Leech (som själv blivit tillfrågad att ha rollen som en av Supernanniesarna i programmen). Hon framhåller time-outsituationer som hämmande för barns utveckling och riktar stark kritik mot *Supernanny*-metoden som helhet. Hon menar att de allra flesta barn skulle må mycket bättre av mer så kallad time-in, det vill säga närhet och tid med vuxna, snarare än den socialt isolerade time-outen. Även den svenska barnpsykologen Lars H Gustafsson riktar i programmet kritik mot time-out som metod och framhåller den som en vår tids skamvrå. Han menar att den är en förfärlig metod som utnyttjar barns naturliga avsky för uteslutning ur gemenskapen. Kristdemokraten Göran Hägglund har dock förslagit sådant som kommunala Supernannies eftersom föräldrar många gånger, på grund av yttre faktorer, inte orkar sätta gränser eller lösa konflikter inom familjen.

2.2 Föräldrautbildningar

I Sverige anordnar vissa kommuner så kallade föräldrautbildningar som enligt dokumentären *Förgrymmade ungar* kan anses ha likheter med *Supernanny*-metoden. De två vanligare kallas COPE och KOMET och syftar bland annat till att stödja föräldrar i att hantera vardagskonflikter inom familjen. COPE framhåller dock att deras program bygger på metoder utarbetade:

...för föräldrar till barn med påtagliga problem med utagerande beteende kan det med fördel erbjudas till alla föräldrar som upplever att de har behov av stöd i att hantera typiska vardagsproblem och konfliktsituationer med sina barn. Genom att erbjuda programmet till alla föräldrar kan man fånga upp föräldrarna tidigt via exempelvis förskola, BVC, elevvård/skolhälsovård.

(Svenska COPE, 2009-05-21, kl 10:42)

COPE-utbildningen hålls bland annat av särskilt utbildad förskolepersonal samt lärare, sjukvårdspersonal med flera, och bygger likt KOMET på gruppträffar där föräldrar diskuterar olika strategier för att med bland annat positiv förstärkning, problemlösningstrategier och belöningssystem förändra barns negativa beteende. (Svenska COPE, 2009-05-21). KOMET-programmet är i många hänseenden likt COPE men urskiljer sig genom att förespråka användandet av metoden nödbroms som handlar om att bryta en situation för att ge barnet och den vuxna tid att tänka över situationen. Dock framhålls att den ändå skiljer sig från *Supernanny*-metodens time-out. (Kometprogrammet, 2009-05-21)

2.3 Förskoletidningen

I slutfasen av vårt arbete kom vi i *Förskoletidningen* (nr 3, 2009) att läsa tre artiklar nära kopplade till vårt ämne. Dessa anser vi bekräfta vår uppfattning om problemet med *Supernanny*-metoden i såväl samhälle som förskola. Pramling Samuelsson understryker i en av artiklarna att förskolan bör ta avstånd från *Supernanny*-metoden och manar pedagoger till samtal och diskussion med föräldrar om dessa metoders plats, i såväl hem som förskola. Även Engdahl diskuterar i ytterligare artikel möjligheten för pedagoger att i egenskap av sin yrkesroll lyfta denna fråga med barns

föräldrar. Pramling Samuelsson ställer sig frågande till huruvida vuxna kommit att bli ”offer för den behavioristiska syn som ligger till grund för de enkla metodernas uppfostran?” (*Förskoletidningen*, nr 3 2009, s 11) samtidigt som hon frågar sig om så kallade snälla och lydiga barn verkligen är det vårt samhälle bäst behöver.

3. Syfte, frågeställningar samt avgränsningar

3.1 Syfte

Syftet med vårt arbete är att beskriva, analysera och diskutera Supernanny-metoden i förhållande till barns demokratiseringsprocess och deras lärande och utvecklande av etik. Utifrån förskolans styrdokument, FN:s konvention om barnets rättigheter samt aktuella vetenskapliga teorier om barns utveckling och lärande skall vi undersöka huruvida dessa är förenliga, samt de olika barnsyner de representerar.

3.2 Frågeställningar

- Vad är Supernanny-metoden?
- Kan Supernanny-metoden anses förenlig med styrdokument för förskolan, FN:s konvention om barnets rättigheter och aktuella vetenskapliga teorier om barns lärande och utveckling och den barnsyn dessa representerar?
- Hur kan vuxnas förhållningssätt tänkas påverka barns utvecklande av och lärande om etik samt deras demokratiseringsprocess?
- Vilken barnsyn kan Supernanny-metoden anses representera?
- Vilka barn kan formas i möte med olika barnsyner?

3.3 Avgränsningar

Med hänvisning till ramen för uppsatsens omfång avgränsar vi oss från en utvecklad historisk överblick, samt diskussion om Supernanny-metodens framväxt i förskoleverksamheten till förmån för analys och diskussion om deras innebörd.

Då vi i vårt arbete främst fokuserar på frågor om etik och demokratisering har vi valt att inte utvecklat fördjupa oss i de politiska strömningar som till viss del påverkat Supernanny-metodens intåg i skolverksamheten. Med hänvisning till ramen för uppsatsen avgränsar vi oss även från en fördjupad analys och diskussion av Supernanny-metoden i förhållande till övriga samhällsströmningar som kan påverka samt sådant som kommunala föräldrautbildningar i relation till Supernanny-metoden och förskolans verksamhet, istället belyses detta kort i vårt bakgrundsavsnitt.

Inom ramen för denna uppsats har vi bedömt det som omöjligt att besvara vår frågeställning samt uppfylla vårt syfte genom empiriska undersökningar. Avslutningsvis avgränsar vi oss därför från alla typer av egna, strukturerade empiriska undersökningar av ämnet.

4. Metod och tillvägagångssätt

Med hänvisning till litteraturstudien som metod har vi valt att genomföra en kvalitativ undersökning, något som, enligt Stukát (2005) innebär att tonvikten läggs vid att utveckla en detaljerad förståelse av, i vårt fall, Supernanny-metoden. Stukát menar också att den kvalitativa ansatsen väl lämpar sig för studier av relativt nya och utforskade områden eftersom dess resultat kan användas för att skapa ingångar till studier av mer kvantitativ sort (s 34).

Vår utgångspunkt har, så som det beskrivs i bakgrundsavsnittet, till stor del varit SVT-dokumentären *Förgrimmade ungar*, ett program som givit oss uppslag till viss litteratur samt andra ingångar till ämnet. Med anknytning till vår utbildning och kommande yrkesroll har vi bearbetat och kopplat vårt ämne till aktuella TV-program, litteratur, artiklar och teorier. Till fördel för vårt mer preciserade syfte har en del av den litteratur vi behandlat inte kunnat införlivas i uppsatsen, trots att dessa ingångar ändå har varit viktiga för vår egen utvecklade förståelse av problematiken i Supernanny-metoden. I bibliotekets föräldrahylla fann vi exempelvis viktig inspiration till ämnet som kom att leda oss vidare i arbetet. Genom kontakt med lärare samt handledare på Institutionen för pedagogik och didaktik har vi inför och under vårt arbete fått viktig respons på vårt ämnesval samt betydelsefullt stöd i processen. Den litteratur samt de artiklar och TV-program vi valt att behandla har vi inom gruppen gemensamt studerat, diskuterat och förhållit oss till samt behandlat i enlighet med ett källkritiskt förhållningssätt. De populärvetenskapliga referenserna har vi än mer noggrant analyserat för säkrad validitet. När det gäller urvalet av innehåll i avsnittet om Supernanny-metoden har vi valt att främst fokusera de mest kännetecknande metoderna som också går att koppla till sådana händelser som vi belyst i inledningen samt till den aktuella debatt som bland annat programmet *Förgrimmade ungar* förhåller sig till. Detta urval har även som vi tidigare nämnt kommit att styrkas av artiklar i *Förskoletidningen* (nr 3, 2009).

Då vår bedömning har varit att vi inom ramen för denna uppsats inte haft någon möjlighet att studera vårt ämne i praktiken har vi valt att genomföra en litteraturstudie, snarare än en empirisk studie. Sådant som tids- och omfångsbegränsning har medfört att vi gjort bedömningen att en empirisk studie inte skulle kunna ge den reliabilitet, validitet och generalitet vår frågeställning syftar till. Vi är dock medvetna om att den empiriska studien väl hade kunnat komplettera vår undersökning samt möjligen givit resultatet en större tillförlitlighet.

5. Litteratur, teorier och forskning

Nedan redogörs för de två delarna av vår uppsats: del 1 som behandlar Supernanny-metoden samt teori och forskning som kan kopplas till den samt del 2, där sådant som rådande teorier, styrdokument, barnsyn, etiska perspektiv samt demokratisering behandlas. I vår analys kommer vi sedan att ställa dessa delar emot varandra som ett led i besvarandet av frågeställningar samt uppfyllande av vårt syfte.

5.1 Del 1: Supernannies och barnuppfostran – metoder, strategier, barnsyn och teorier som påverkar förskolans verksamhet

I denna del av vårt arbete belyser och beskriver vi olika aspekter av den så kallade Supernanny-metoden samt de metoder som är centrala delar i Supernanny-metoden som helhet, exempelvis time-out. Vi redogör även för de behavioristiska och konstruktivistiska perspektiven som vi menar kan kopplas till Supernanny-metoden. Dessa teoribildningar kommer att utgöra en av delarna i vår analys och diskussion av Supernanny-metoden i relation till frågeställningar och syfte.

5.1.1 Supernanny-metoden

Som utgångspunkt i denna uppsats använder vi oss av begreppet Supernanny-metoden, vilket för oss är ett begrepp som handlar om att genom olika tekniker och strategier som straff och belöning verka för att barn snabbt och tydligt skall förbättra sitt beteende i en önskvärd riktning. Time-out är inom Supernanny-metoden en central del. Supernanny-metoden, och deras så kallade supertricks, skall verka för att barn fogar sig efter de vuxnas krav och förväntningar på hur barn skall vara och uppföra sig. (Kindblom, 2005 och Frost, 2005)

I boken Supernanny (Frost, 2005) ger Jo Frost från TV-programmet med samma namn sin syn på, samt råd och tips om, barnuppfostran. Boken är, precis som TV-programmen, utformad som en manual där Supernannyn redogör för de mest effektiva sätten att få barn att uppföra sig, lära sig och vara vuxna till lags. I egenskap av Supernanny framhåller och beskriver Frost sina tio-i-topp-regler för barnuppfostran, regler som beskrivs ha utformats efter hennes egen erfarenhet av arbete med barn och inte utifrån vetenskapliga teorier.

Reglerna som utgör grunden för Frosts förhållningssätt är:

- **Beröm och belöning** Uppmärksamhet framhålls som den bästa belöningen för barn samtidigt som belöningssystem med guldstjärnor eller en utflykt med barnet, enligt Frost, kan verka för att förstärka positivt beteende.
- **Konsekvens** I korthet handlar denna punkt om att en regel alltid är en regel. Vikten av en enad vuxenskara runt barnet framhålls och beskrivs som avgörande.
- **Rutiner** Enligt Frost är rutiner stommen i vardagen med barn och handlar främst om mat- och sovtider.

- **Gränssättning** Vikten av förhållningsregler och gränser beskrivs som betydelsefull för att barnet skall veta vad som förväntas av det.
- **Tillrättavisning och vägledning** Frost menar att tydlig och bestämd vägledning är nyckeln till att barn skall följa de regler som finns. Den så kallade myndiga rösten, med lägre och tydligare tonfall, framhålls som ett viktigt redskap för de vuxna för att säkerställa att reglerna följs.
- **Förvarning och varning** Förvarning handlar om att informera barnet om vad som kommer att hända härnäst. Varning handlar däremot om att ge barnet en möjlighet att korrigera sitt oönskade beteende.
- **Förklaring** Genom att använda tydliga ord och kroppsspråk säkerställs att budskapet om reglerna går fram och barnet får veta vad som förväntas av henne/honom. Eftersom små barn kan ha svårt att förstå invecklade förklaringar framhålls vikten av att som vuxen förvissa sig om att budskapet gått fram.
- **Behärskning** Den vuxna har enligt Frost kommandot och bör alltid hålla sig lugn.
- **Ansvar** Enligt Frost skapas självförtroende hos barn genom att de får små enkla uppdrag som de klarar av att utföra.
- **Lugn och ro** Genom att läsa en saga tillsammans på kvällen skapas lugn och ro, samtidigt som det innebär kvalitetstid mellan barn och vuxen, något som beskrivs som mycket betydelsefullt för alla i familjen.

Den svenska versionen av programmet Supernanny, Nannyjouren, leds av tre så kallade nannypedagoger med bakgrunder som dagbarnvårdare, djurdressör och förskollärare. I Nannyboken (Kindblom, 2005) utgår de från fall som tagits upp i TV-serien samt frågor från föräldrar. De konstaterar bland annat att problem i familjer de mött ofta består i att det var barnen som styrde, att det saknades tydliga gränser, att vuxna måste stå för tydliga regler och vara konsekventa. På baksidan av boken beskrivs att man med en väl avvägd blandning av bekräftelse, straff och belöning kombinerat med samtal kan nå underverk och snabb effekt på barns beteende. Som ett led i detta finns de svenska Supernanniesarnas sju supertricks som lösning på många av de problem som kan uppstå i samvaron med små barn. Sådant som att skapa en belöningsstavla, att städa tillsammans, att exempelvis ha en cykeltuta som får markera att det är dags att avbryta en aktivitet för att äta eller sova är exempel på supertricks av detta slag. Vidare framhålls fördelen med att använda äggklockan för att konkretisera den tid barnet har på sig att utföra en särskild syssla/uppgift. När barnet är klar med sin uppgift inom ramen för den utsatta tiden skall den vuxna berömma och uppmuntra barnet.

5.1.2 Utvecklingsstadier och barnuppfostran

Utöver de tio reglerna utgår Frost (2005) i Supernanny-boken från stadier i barns utveckling och kategoriserar samt benämner dem i följd – spädbarnet, småbarnet och förskolebarnet. Det framgår tydligt att barn anses kräva olika uppfostringsmetoder och -strategier beroende på utvecklingsstadium eller ålder.

Om strategier för barnuppfostran av barn i åldern 1,5-3 år skriver Frost exempelvis att "...barn behöver tydliga gränser. Hon måste komma till insikt om att omvärlden innehåller sådant som är större än hon själv, sådant hon inte kan styra över: dig!" (s 32) Att vara konsekvent under den här perioden av barnets liv framhålls också som mycket viktigt då barnet anses tillräckligt gammalt för att annars förstå att det kan

finnas fördelar med att ”söndra och härska” (s 32). Frost menar att de vuxna kring ett barn måste hålla en enad front för att barnet inte skall kunna hitta den så kallade sprickan i rustningen och utnyttja den till sin fördel. Frost belyser också vikten av att alla vuxna i barnets närhet har samma förhållningssätt och regler eftersom barnet anses känna sig lyckligare och tryggare om det vet att alla vuxna i dess närhet gör på samma sätt. Frost poängterar vikten av att föräldrar ser till att personal inom barnomsorgen följer samma grundregler och rutiner som dem barnet är van att möta hemma.

Den danska psykologen Hougaard (2004) framhåller att en tydlig uppfostringsstrategi är en nödvändighet i mötet med barn för såväl föräldrar som pedagoger. I stora drag framhåller han straff och belöning som det mest effektiva sätt att bidra till positivt eller önskvärt beteende hos barnet. Hougaard använder begreppet ”veta hut” (s.19) vilket definieras som ett sätt för de vuxna att visa barnet vem som bestämmer samt att lära barnet att lyssna på vad de vuxna säger. Enligt Frost (2005) handlar barnuppfostran främst om en balans mellan fasta gränser, bestämd vägledning, beröm och positiv uppmuntran. Mycket av innehållet i boken Supernanny handlar således om att förändra barnets beteende från negativt eller oacceptabelt till positivt eller önskvärt. Med oacceptabelt beteende hos yngre barn (1, 5-5 år) framhålls exempelvis sådant som att slåss, bitas, knuffas, nypas, säga fula ord, vägra hålla den vuxne i hand då man korsar en gata eller vägran att ta på sig bilbälte. Frost menar att vikten av tydlighet gentemot barnet i dessa sammanhang är central då risken annars är stor att barnet exempelvis börjar slå främmande människor och andra barn.

5.1.3 Time-out

Frost beskriver i boken Supernanny den så kallade trappmetoden, eller time-out, som ett sätt att ge barnet tillfälle att ta sig ur ett känslotillstånd och reflektera över vad det gjorts eller vad som hänt. Detta är enligt Frost ett tydligt och effektivt sätt att låta barn veta att de gjort något fel. Enligt Frost är det viktigt att en time-out sker på ett neutralt ställe som inte erbjuder någon direkt yttre stimulans eftersom syftet är att barnet skall tänka över sitt handlande. En trappa anses enligt Frost vara ett, för ändamålet, utmärkt ställe i hemmet för en time-out. Trappmetoden följer ett mönster av sju steg som kan kopplas till de tio grundreglerna inom Supernanny-kulturen: **Varningen, Ultimatumet, Trappan, Förklaringen, Ursäkten, Beröm och Det är över**. Tid att sitta i trappan bör enligt Frost följa regeln ca en minut per år som barnet är gammalt, alltså två minuter för en tvååring, fyra för en fyraåring och så vidare. Vikten av att barnet förklarar sin ursäkt är enligt Frost centralt eftersom det anses vara ett bevis på förståelse. Att som vuxen berömma ett barn för dess ursäkt beskrivs vara ett viktigt steg till att konflikten skall anses vara utagerad. I ett program av TV-serien Supernanny (TV4, 2009-04-07) visades hur Frost vägledde föräldrar att använda time-out på den så kallade styggtrappan (naughty step) på sin fyraåriga dotter. Det tog de tre vuxna sammanlagt tre och en halv timma att få den skrikande flickan att sitta av sin time-out på fyra minuter. Supernannyn stöttade och uppmuntrade föräldrarna i konflikten och framhöll vikten av att inte ge upp eftersom det skulle kunna leda till att de förlorade makten i familjen. Då flickan till slut klarat av sin disciplinära åtgärd fick hon efter uttalad ursäkt beröm av sina föräldrar som också bad om en kram som bevis på att saken var utagerad.

Hougaard (2004) diskuterar konsekvenserna av avskaffandet av aga och menar att dagens barn inte fruktar straff på samma sätt som barn tidigare gjort. Detta har enligt

honom lett till att barn tappat viss respekt för vuxna och andra medmänniskor eftersom de numer upplever sig ha en frihet att göra och uppföra sig som de själva vill då deras beteende inte självklart kan leda till någon bestraffning.

5.1.4 I en pedagogisk verksamhet

Eva Johansson, professor i pedagogik med inriktning på bland annat frågor om yngre barn, lärande och etik, (2005) har i en undersökning om pedagogers förhållningssätt samt förskoleverksamhetens innehåll och organisation och i sammanhanget följt upp barns erfarenheter. I undersökningen framkom att det i flera fall var tydligt att många pedagoger strävar efter att skapa en kontrollerande atmosfär med ordning och struktur som huvuddrag. Johansson fann dock att vissa arbetslag strävade efter en mycket strukturerad verksamhet med en stark styrning av barnen. Något som i praktiken visades genom den starka tydlighet som pedagogerna hade gentemot barnen. Johansson understryker dock att pedagogerna i undersökningen förhöll sig på varierande sätt i fråga om kontroll. Vissa var mer bestämda medan andra strävade efter kontrollen genom ett vänligare och mjukare bemötande. (s 66) I vissa sammanhang framkom dock att pedagoger använde hot och tvång för att få barnen att göra som de blivit tillsagda och för att tillrättavisa dem. Johansson understryker att pedagoger med denna typ av förhållningssätt bemötte barnen utan att höja rösten men med kall ton och tillsägelser såsom att "Om du gör så, så får du stanna inne" eller "Du får inte göra så, då får du gå och lägga dig" (s 177). Enligt Johansson kunde pedagogens röst vara lugn men ändå tydligt tillrättavisande och negativt förstärkande.

Kontroll och negativa tillrättavisandena var enligt Johanssons (2005) undersökning allra vanligast vid måltidsituationen, i samlingen samt vid andra gemensamma aktiviteter. Det framkom i undersökningen att barn som av någon anledning inte klarade av att delta i den gemensamma aktiviteten exempelvis kunde lyftas därifrån eller bli fråntagen den leksak som de inte ansågs kunna hantera. En pedagog i undersökningen sade sig emellanåt känna sig som en polis som måste upprätthålla ordningen. (s 67-68)

Johansson (2005) belyser att tillrättavisningar om att uppföra sig för att få vara med på en aktivitet framkom vara vanliga i olika pedagogiska verksamheter. Hon framhåller även att pedagogerna i många fall förhöll sig tydligt behavioristiskt influerade i sitt sätt att vara gentemot barnen. Såväl positiva som negativa tillrättavisningar för att få barnen att bete sig på ett visst önskvärt sätt visade sig i undersökningen vara vanligt förekommande. Förståelsen för barnets perspektiv eller strävan efter deras utvecklande av förståelse var något som inte stod i centrum för vissa pedagoger som istället arbetade för att korrigera barnets beteende i önskad riktning.

Jag vill ha bollar, uppmanar pedagogen och sätter sig på golvet. Barnen är glada. De plockar upp bollar, och ger honom. Barnen är ivriga och springer runt. Då knuffar Nisse Bekim. Pedagogen lyfter fram Nisse och sätter honom på en stol: Du får sitta här, det är ingen som vill leka med dig om du knuffas. Nisse sitter tyst med händerna i munnen. Han iakttar allvarligt de andra som plockar bollar och skrattar.

(Johansson 2005, s 122)

Johansson (2005) beskriver sanktioner och skuldbeläggande som vanligt förekommande strategier i det pedagogiska arbetet och i mötet med barnen. Hon

framhåller sådant som att mana till skuld känslor hos barn för att förhindra dem från att skada andra är exempel på ett moralistiskt och behavioristiskt förhållningssätt till barns lärande och utvecklande av etik. (s 121-125)

Arbetet med etik beskrivs som en central fråga i de verksamheter som ingått i Johanssons (2005) undersökning. Genom intervjuer framkom att majoriteten av de arbetslag och pedagoger som ingick i studien arbetade med att vara bra förebilder för att uppmuntra barnen i sina stödjande handlingar, samt att de arbetade med att alla barn skulle utveckla förståelse för andras behov av omsorg. Många pedagoger framhöll att de bland barnen fokuserade frågor om att vara rädda om varandra samt visa respekt och hänsyn. Pedagoger uttryckte vikten av att varje barn utvecklar förmågan att visa medkänsla och förståelse för andras känslor. I sina observationer kunde Johansson dock se att de barn som bröt mot de etiska värden som ansågs viktiga av pedagogerna blev uteslutna ur gemenskapen. I sådana situationer framhålls betydelsen av att inte rikta fokus på bestraffning utan snarare på barnets etiska lärande. (s 182-186)

Elis sitter på golvet i matrummet i ett litet utrymme mellan bokhyllorna och matbordet. Det är trångt. Emanuel som kör en dockvagn försöker ta sig förbi. Han hoppar på Elis ben. "Så gör man inte!" ropar pedagogen Beatrice strängt och går in i tvättrummet. Emanuel går fram till Ninni som sitter på en bil. Han tar tag i bilen och puttar bort Ninni, som börjar gråta. Beatrice går fram till Emanuel "Nu är jag trött på dig!", säger hon bestämt. Hon lyfter upp pojken och sätter honom i en stol vid matbordet, samtidigt som hon säger; Du får sitta här! Nu är jag arg på dig! Du får inte slå barnen! Du får inte slå barnen! Nu får du sitta här! Hennes röst är skarp.

(Johansson, 2005, s 177)

5.1.5 Det behavioristiska perspektivet

Behaviorismen har sin grund i inlärningspsykologin och grundar sig bland annat på en empirisk syn på kunskap som innebär att den är objektiv, kvantitativ och något som finns utanför individen. Lärande uppfattas inom teorin som en ackumulation, eller stegring, som sker genom stimuli och respons. I praktiken innebär synen på lärande att det som skall läras utan vidare kan delas upp i små bitar och plockas ur sitt sammanhang och sedan bedömas var för sig. (Dysthe 2003) Behaviorismen bygger på en teoribildning om att stimuli och förstärkning kan påverka individens beteende i önskad riktning. Genom belöning och bestraffning formas alltså önskvärda individer och beteenden. (Skinner, 1969 i Johansson, 2005). Johansson beskriver vidare att Skinner framhållit att beteenden styrs av yttre påverkan och inte av önskningar eller känslor. Inom behaviorismen fokuseras de beteenden som förväntas förändras genom särskilda metoder, såsom positiv eller negativ förstärkning.

Dysthe (2003) beskriver hur det behavioristiska perspektivet påverkar lärande i en skolverksamhet och framhåller att det anses ske steg- och bitvis, med täta test för att garantera lärande samt med tydlig yttre motivation och positiv förstärkning av varje litet steg. Att barn stegvis utvecklar faktakunskaper resulterar, enligt det behavioristiska perspektivet, i att de i ett senare utvecklingsstadium kan vara kapabla att tänka, reflektera och använda sig av sina kunskaper. Inom det behavioristiska perspektivet belyser Dysthe även fokus på yttre motivation i lärandesituationer, såsom att belöna eller bestraffa för att förstärka eller försvaga beteenden eller lärande som anses önskvärt.

5.1.6 Konstruktivismen

Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) beskriver att förskolan under många år har präglats av den utvecklingspsykologiska stadieteorin som innebär att alla barn anses utvecklas i samma steg och ordning, oberoende av miljö. Pramling Samuelsson & Sheridan framhåller Piaget som en av grundarna till denna syn på barns lärande vilken Claesson (2002) kopplar samman med det konstruktivistiska perspektivet. Claesson framhåller även den konstruktivistiska kunskapssynen som att kunskap anses vara något som isolerat konstrueras av varje enskild individ. Teoribildningen beskrivs ha sin grund i biologiska förutsättningar samtidigt som barnets samspel med omgivningen också belyses. Stadierna avgör dock vad som anses möjligt för ett barn att förstå och hantera. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006) Imsen (1998) beskriver de pedagogiska konsekvenserna av konstruktivismen som att lärarens roll främst kom att handla om att utforma skolverksamheten utifrån barnens utvecklingsnivåer.

5.2 Del 2: Rådande teorier om barns lärande och utveckling samt lagar, styrdokument och FN:s konvention om barnets rättigheter

I denna del av vår uppsats belyser vi centrala teorier om barns lärande och utveckling, styrdokument och barnkonventionen samt etik, demokratisering, barnsyner och barnperspektiv. Det sociokulturella perspektivet är tillsammans med utvecklingspedagogiken betydelsefulla teorier för vår analys av Supernanny-metoden. Etik och demokratisering fungerar som kärnpunkter i denna del då de genomgående är centrala aspekter av det som i läroplanen fastställs vara förskolans uppdrag. De är således också centrala för läroplanens värdegrund. Av denna anledning är dessa aspekter särskilt viktiga för oss i vår analys och diskussion av Supernanny-metoden. Sammantaget utgör innehållet i denna del, tillsammans med innehållet i del 1, grunden för uppfyllandet av vårt syfte samt besvarandet av våra frågeställningar.

5.2.1 Barnsyn i det historiska perspektivet

Dion Sommer, dansk professor i utvecklingspsykologi, (2005) menar att samhälle och kultur påverkar människor och deras utveckling och förhåller sig därför kritisk till olika universella teorier som anses applicerbara på alla barn, utan hänsyn till miljö och samhället runt dem. Sommer menar att det är omöjligt att förstå ett barn utan att ta hänsyn till dess kulturella och sociala sammanhang, på samma sätt som förståelse för ett samhälle kräver en utgångspunkt i förståelsen för de människor som lever i det. Sommer benämner denna relation ”som olika dimensioner av samma sakförhållande”(s.22) och menar att ”En teori bör inte som utgångspunkt och utan handfasta belägg framställas som giltig i alla tider, för alla människor och i alla samhällen och kulturer.”(s.31)

I det något längre tidsperspektivet diskuterar Sommer synen på barn och ger exempel på gamla uttalanden som att man ”genom en från födseln genomförd dressyr i de flesta fall ganska enkelt kan vänja barnet vid ett regelbundet och stillsamt levnadssätt, där allt går som ett urverk och där inget skrik i otid avslöjar att det finns ett spädbarn i huset” (Monrad, 1936, i Sommer 2005, s 79). Sommer framhåller denna syn på barn som typisk för sin tid samt håller det för otänkbart med liknande uttalanden i vår tid.

Vidare belyser Sommer att disciplinering och stillsamhet hos barn på 1930-talet ansågs vara mycket viktigt samt att vuxna som tröstade gråtande småbarn då ansågs göra dem en otjänst. Dåtidens expertsyn på barn benämns som utifrånstyrd och vuxcentrerad i motsats till dagens som framhålls vara barncentrerad. Enligt Sommer förespråkas idag gemenskapen mellan barn och vuxna och sådant som inkännande gentemot barn beskrivs som en självklarhet i vårt samhälle. I sammanhanget belyser Sommer förändringen av värden som barn fostras till och framhåller dem som påverkade av den tid, kultur och det samhälle som barn växer upp i. Under 1930-talet fostrades barn exempelvis att göra som de blivit tillsagda och inte ifrågasätta medan barn idag fostras till att vara kritiska, ifrågasättande och förhandlande.

Sommer (2005) jämför även dagens syn på barn med den som var rådande under 1960-talet. Då ansågs barn, i motsats till idag, vara bräckliga och sårbara samt mycket sköra under sin utveckling, något som medförde en oro för risken för så kallad felutveckling. Enligt Sommer handlar synen på barn idag främst om en uppfattning om dem som starka och relativt resilienta. Resiliens är ett begrepp som bland annat innebär uthållighet, flexibilitet och smidighet och har innebörden att barn exempelvis anses ha relativt god anpassningsförmåga, långt större än vad man utgick från på 1960-talet. Sommer framhåller vikten av beskrivningen relativt resilienta eftersom barns anpassningsförmåga ändå inte anses klara alltför stora påfrestningar. Han belyser dessutom att barn är olika och resilienta i olika grad och beskriver resiliens som ”den dynamiska processen mellan barnet och dess omvärld.”(s 41)

5.2.2 Barn som noviser eller kompetenta?

Sommer diskuterar synen på barn som noviser och barn som kompetenta. I sammanhanget framhålls det paradigmskifte som inneburit att synen på barn inte längre handlar om att de är inkompetenta noviser som ska fyllas med kunskap, utan snarare om att de redan är kompetenta. Begreppet kompetens handlar, enligt Sommer om tre förhållanden: *Kompetenser som potentialer*, vilket innebär att barn har inneboende kompetenser som ännu inte är utvecklade. *Kompetenser som utvecklade förmågor*, som innebär de kompetenser som barn har utvecklat och innefattar kompetenser som motoriska, emotionella, sociala och kognitiva. *Kompetenser som utföranden och prestationer*, som innebär de konkreta yttre handlingar och beteenden som barn utför. Enligt Sommer föds alla barn med en rad grundläggande kompetenser såväl som olika inneboende kompetenser som barnet successivt och aktivt utvecklar i samspelet med den omgivande miljön och sociala omvärlden. Han beskriver därför de vuxna i barnets närhet som innehavare av rollen som den merkompetenta guiden, något som innebär att barn och vuxna inte kan anses helt jämställda. Sommer framhåller dock vikten av att relationen mellan barn och vuxna alltid skall präglas av en ömsesidig respekt. (Sommer 2005: 42-49)

5.2.3 Olika barnsyner

Johansson (2003) talar om tre kategorier av barnsyn: *Barn som medmänniskor*, *Vuxna vet bättre* och *Barns intentioner är irrationella*. En syn på *barn som medmänniskor* innebär, enligt Johansson, att man i den pedagogiska verksamheten ser barn som personer med vilja, tankar, önskemål och behov samtidigt som strävan handlar om att möta barnen på deras villkor och utgå ifrån deras erfarenheter och intressen. Med synen *Vuxna vet bättre* menar Johansson (2003) att den pedagogiska verksamheten handlar om att de vuxna utgår från sitt eget perspektiv och att pedagogen är den som

vet vad som är bäst för barnet. Barnens perspektiv och intentioner uppmärksammas men förbises till fördel för det som pedagogerna anser vara det bästa för barnet. Den tredje kategorin, *Barns intentioner är irrationella*, beskriver Johansson som en barnsyn där barns perspektiv inte alls har någon plats i den pedagogiska verksamheten. Pedagoger med detta synsätt upplever att barnen hela tiden vill bryta regler och testa gränser och ser sin roll som att fostra barnen till att följa regler framtagna av de vuxna. (s48-55)

Sommer (2005) framhåller samhällsförändringen som en betydande orsak till vår förändrade barnsyn. Han menar att de högre kraven på individualisering, personligt ansvar och självständighet har påverkat skiftet från synen på barn som bräckliga och inkompetenta till synen på barn som relativt resilienta och kompetenta. Han framhåller barnsyn som "föreställningar om vad ett barn är och bör vara" (Sommer, 2005, s 83) och något som påverkas av den människosyn samt de normer och kulturella föreställningar som råder i ett samhälle. Sommer framhåller därför vikten av att uppdatera det så kallade filter igenom vilket vuxna ser på barn eftersom det annars kan resultera i ett orättvist bemötande. "De vuxnas relationer till barn kan faktiskt bli problematiska om barnen bedöms utifrån en annan tids normer" (s.83) I en pedagogisk verksamhet belyses vikten av analys och diskussion av egen och andras barnsyn.

5.2.4 Barnperspektiv och barns perspektiv

Elisabet Näsman, professor i sociologi, (1995) diskuterar olika barnsyner och innebörden av dem samt kritiserar den syn på barn som handlar om att de främst är att beteckna som blivande vuxna. Näsman menar, precis som Sommer (2005), istället att barndomen i sig är värdefull och inte endast en övergångsperiod i väntan på vuxenlivet. Hon framhåller även vikten av barnens eget nu-perspektiv. Johansson (2003) menar att barnens nu-perspektiv ofta får stå tillbaka för det mer långsiktiga.

Näsman (1995) diskuterar vuxnas makt att tolka barns upplevelser och drar paralleller till hur vi vuxna bemöter varandra. Hon förtydligar detta genom frågan om huruvida det egentligen är någon skillnad på när en jobbig tid i livet infaller så länge den inte ger konsekvenser. Näsman belyser det hon benämner som barnperspektivet, det vill säga vuxnas perspektiv på barn som innebär att vuxna är de som har tolkningsföreträde. Johansson (2003) framhåller istället det som betecknas som barns perspektiv med betydelsen det som visar sig för barnet. Dock belyser Johansson det faktum att vi alla tolkar det vi ser utifrån egna erfarenheter vilket gör det omöjligt att till fullo ta någon annans perspektiv. Johansson beskriver det som en balansgång att kunna se barnet som sårbart och beroende av vuxna och samtidigt som en person med rättigheter som skall bemötas med respekt.

5.2.5 Barnkonventionen

Enligt artikel tre i FN:s konvention om barnets rättigheter (den så kallade barnkonventionen) stipuleras att barnets bästa alltid skall sättas främst i alla sammanhang som handlar om barn. Vidare framhålls att alla länder som ratificerat konventionen också förbundit sig att säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar med ansvar för vård eller skydd av barn uppfyller särskilda krav på sådant som säkerhet, personalens lämplighet och behörig tillsyn. I den tolfte artikeln framhålls alla barns rätt att uttrycka sin åsikt samt få den tagen i beaktande i relation till dess ålder och så kallad mognad. När det gäller "alla former av fysiskt eller

psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård” understryks att det är konventionsstaternas ansvar att vidta alla lämpliga åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte som skydd för barnet (artikel 19). Enligt den 29:e artikeln skall barns utbildning syfta till att ”förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen” med mera. I den 37:e artikeln stipuleras att konventionsstaterna skall säkerställa att barn i konventionsstaterna inte skall få utsättas för sådant som förnedrande behandling eller bestraffning.

5.2.6 Diskrimineringslagen

I den svenska diskrimineringslagen, 2008:567, definieras begreppet diskriminering bland annat som att någon försummas genom en viss bestämmelse eller ett visst förfaringsätt som kan framstå som neutralt men som ändå leder till att en person med exempelvis viss ålder försummas. Lagen beskrivs dock inte gälla om bestämmelsen eller förfaringsättet har ett visst syfte eller om de medel som används nödvändiga och lämpliga för att syftet ska uppnås. Det framgår även att det betraktas som olagligt att åta ett uppdrag och sedan diskriminera någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande till ens yrkesroll.

I lagen framgår även, i paragraf 5 under rubriken utbildning, att det i skolverksamheter som är styrda av skollagen inte är tillåtet med diskriminering av barn, elever och studenter. Något som all personal i skolverksamheten är ålagd att följa. (Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2008)

5.2.7 Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling och motverka diskriminering och annan kränkande behandling vänder sig till all personal i förskola och skola, skolbarnomsorg samt verksamhetsansvariga (Skolverket, 2006). Det framgår att alla barn i förskolan skall uppleva trygghet och inte vara rädda för att gå dit samtidigt som det understryks att all personal skall motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten skall vara en miljö som är fri från diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling. All personal som arbetar i förskolan skall visa hänsyn och respekt för den enskilde individen. I den dagliga verksamheten skall arbetet dessutom utgå från det demokratiska förhållningssättet som innebär att såväl barn som vuxna skall vara delaktiga och ha inflytande i verksamheten.

5.2.8 Fostran och uppfostringsstrategier

Fostran handlar enligt Sommer (2005) om att fostra barn in i sociala sammanhang och till förmåga att hantera sociala koder. Han menar att fostran är en förlängning av den omsorg barn behöver då de är riktigt små eftersom den handlar om att hjälpa barnen att tillägna sig förståelse för kulturella koder. Han menar vidare att fostran och kompetensutveckling är nära sammanlänkade.

Sommer (2005) hänvisar till Baumrind i sin beskrivning av olika uppfostringsstilar och delar upp dem i kategorier utifrån deras innebörd för barns utveckling. Den auktoritära stilen beskrivs utifrån målet att få barn att lyda regler som de vuxna

bestämt. Inom den auktoritära stilen tas ingen hänsyn till barnets perspektiv, önskemål eller personlighet och stilen kännetecknas av avsaknad av eller begränsad dialog, ”barnets uttryck för självständighet uppfattas därför lätt som ett tecken på olydnad” (s.152). Barn som blir bemötta med denna stil visade enligt forskning tecken på dåligt självförtroende, ängslighet samt tillbakadragenhet. I sammanhang med andra barn var det vanligare att dessa var aggressiva med ilska nära till hands. Den auktoritativa uppfostringsstilen beskrivs i motsats till den auktoritära som en demokratisk stil med tydlig ömsesidig respekt mellan vuxna och barn. I dessa sammanhang syns den jämna balansgången mellan tydliga gränser och dialog med barnen. De vuxna lyssnar på barnen och ser tydligt till deras personlighet samtidigt som de ges möjlighet till deltagande i beslutsprocesser. Barn som blivit fostrade i en auktoritativ anda kännetecknas av självsäkerhet och en god samarbetsförmåga redan som små. Destruktivt beteende är bland dessa barn sällsynt. Sommer framhåller det som intressant att god fostran enligt Baumrinds forskning inte bevisats vara endimensionell utan istället som en väl avvägd balansgång mellan två hållningar. (Sommer 2005, s. 150-153)

5.2.9 Aga, skamvrå och attityder till uppfostran

Lars H Gustafsson, barnläkare och aktiv debattör i frågor om barn, (2007) diskuterar den förändring av föräldrabalken som gjordes i samband avskaffandet av agan 1979 i vilken det bland annat slås fast att barn inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Rumsarrest kom då, enligt Gustafsson, av regeringen att beskrivas som exempel på så kallad annan kränkande behandling. Även kränkningar i form av systematisk utfrysning framhölls i betänkandet inför lagändringen som exempel på sådan behandling som skulle komma att betraktas som oförenlig med den nya lagen. (Sveriges riksdag, 1978).

Sammantaget förespråkar Lars H Gustafsson (2006) ett lotsande förhållningssätt gentemot barn i deras uppväxt och utveckling. Han menar att förhållandet mellan barn och vuxen bör vara ömsesidigt och utgå från barnets och den vuxnas personlighet och egenskaper. Gustafsson är mycket kritisk mot generaliserande uppfostringsmetoder som beskrivs passa alla barn och beskriver time-out som vår tids skamvrå. Gustafsson (2007) framhåller det skambeläggande av barnet som bestraffning av detta slag medför och belyser skillnaden på förhållningssätt och bemötande av barn som handlar om att få dem att inse skuld och metoder som syftar till att framkalla skamkänslor. Det förra menar han är kopplat till ansvarstagande och utveckling medan det senare endast bidrar till ett förändrat beteende för att slippa uppleva skam igen eftersom skamkänslan utarmar självkänslan hos såväl barn som vuxna.

Gustafsson (2006) diskuterar begreppet respekt och jämför med sin egen barndom då respekt oftast var liktydigt med fruktan, mycket på grund av att aga då fortfarande var tillåtet i såväl hem som skola. När det gäller avskaffandet av aga framhåller han dock att vissa menar att med avskaffandet försvann även barns respekt för vuxna. Gustafsson framhåller i sammanhanget den ömsesidiga respekten mellan barn och vuxna. Han diskuterar begreppet makt och menar att om vuxna anser sig vinna respekt genom makt, vilka möjligheter har då barn att respekteras av vuxna? Vilka maktmedel har de att ta till? Han menar att det borde vara självklart att respektera barns ägodelar, tankar, drömmar, åsikter, känslor med mera på samma sätt som de flesta vuxna respekterar varandras. Berit Bae, norsk professor med inriktning på barns

tidiga lärande, (1996) beskriver barns relation till vuxna som utgångspunkt för deras grundläggande utveckling av respekt, för sig själva såväl som för andra. I skolverksamheten är det således av stor vikt att alla lärare är medvetna om sina förhållningssätt, samt vad dessa kan anses förmedla till de barn de möter. Bae talar om definitions-makt, ett begrepp som innebär att de vuxna naturligt är de som har den största makten i relation till barn. Denna maktposition får, enligt Bae, även innebörden att de vuxna har makten att definiera barns känslor och upplevelser. De vuxna bör därför enligt Bae inta ett bekräftande förhållningssätt då de sätter ord på barns känslor och upplevelser för att på bästa sätt främja deras självkänsla, självständighet samt respekt för sig själv och andra. Missbrukad definitions-makt kan nämligen yttra sig i hos barnen undertryckt självkänsla och minskat självförtroende. Begreppet anerkjennelse är nära kopplat till definitions-makt men handlar om relationen mellan barn och vuxna som likvärdig och ömsesidigt bekräftande, samtidigt som definitions-makten hanteras varsamt. Det anerkjennande förhållningssättet innebär att vuxna bemöter barn med respekt samt ser dem som förståndiga individer med rätt till sina egna upplevelser. Bae framhåller det anerkjennande förhållningssättet just som ett grundläggande förhållningssätt, införlivat i den egna personligheten snarare än en kommunikationsmetod. Bae understryker även att barn som möts av ett anerkjennande förhållningssätt får den bekräftelse de behöver för att utvecklas till självständiga personer som i sin tur själva utvecklar ett anerkjennande förhållningssätt gentemot andra. (s 145-149)

5.2.10 Samverkan med hemmen

I läroplanen framhålls att förskolan skall verka för att föräldrar med samma förtroende skall kunna lämna sina barn till förskolan, oavsett verksamhet. Förskolans verksamhet skall dessutom alltid verka för en objektiv, neutral hållning. På så vis skall alla föräldrar kunna vara trygga med att veta att deras barn i förskolan inte påverkas till förmån för någon särskild åskådning. Personal i förskolan skall i samtliga verksamheter arbeta för att nå de mål som stipuleras i läroplanen och skall verka för att samtliga barn upplever trygghet, omsorg och välbefinnande i den verksamhet de vistas. Dock framhålls även att föräldrar inom ramen för de nationella målen skall ha möjlighet att påverka förskolans verksamhet. Exempelvis skall förskolan ansvara för ett samarbete med hemmen när det gäller sådant som fostran. Tillsammans med föräldrarna skall regler och förhållningssätt som barnet möter i förskolan diskuteras. Förskolan skall fungera som ett komplement till barnets hemmiljö och på så vis skapa förutsättningar för att varje barn skall utvecklas. Detta arbete skall dock ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmet.

5.2.11 Demokratisering

I läroplanen fastställs att vuxna skall fungera som viktiga förebilder för barns förmåga till förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som är gällande i ett demokratiskt samhälle. För att alla barn skall utveckla såväl förståelse som ansvarskänsla och intresse för deltagande i samhällslivet är förskolan som verksamhet, genom läroplanen, ålagd att bedriva arbete endast i demokratiska former. Inom ramen för förskolan skall personalen dessutom sträva efter att alla barn tillägnar sig etiska värden och normer genom konkreta upplevelser. Ett etiskt förhållningssätt skall prägla verksamheten samtidigt som omsorg om och hänsyn till andra människor, rättvisa, jämställdhet samt egna och andras rättigheter skall lyftas fram och synliggöras för barnen. Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) menar att en av förutsättningarna för demokratiseringsprocessen är att barn inom ramen för förskolan

ges tilltro till sin förmåga att utöva inflytande på verksamheten samt möjligheten att påverka den egna situationen.

Sommer (2005) diskuterar fenomenen förhandlingskultur och –familjer som en tendens i vår tid. Han förklarar dem som förhållningssätt som främst handlar om att barn görs delaktiga i beslut och diskussioner samt får göra sina röster hörda i den egna familjen. En förhandlande familjekultur handlar, enligt Sommer, om att fostra barn till deltagande i den förhandlande samhällskulturen som är rådande. Barn i denna typ av familjer framhålls som fostrade till ifrågasättande samtidigt som de inom familjen, genom förklaringar och motiveringar till fenomen och händelser runt dem, ges möjlighet till delaktighet. Sommer framhåller att förhandlingsfamiljen som kultur leder till en humanisering och demokratisering av barnen, något som innebär att de behandlas med respekt och som enskilda individer med särskilda rättigheter. Demokratisering handlar inom förhandlingsfamiljen främst om att konflikter löses med ömsesidig respekt och samtal mellan barn och vuxna samtidigt som kompromisser, förhandling och diskussion förbereder barnen på att leva och verka i en demokratisk kultur. Sommer menar att barn som uppfostras i denna anda i högre grad utvecklar tillit och trygghet till sig själva samt förmågan att kunna argumentera och ifrågasätta. (s 81-82 samt 163-169)

Enligt läroplanen anses barns förståelse av demokrati grundläggas redan i förskolan. Förskolan skall därför sträva efter att alla barn utvecklar sin förmåga att handla i enlighet med de demokratiska principerna, något som möjliggörs genom olika former av samarbete och beslutsfattande. Arbetslaget skall förbereda varje barn för delaktighet och ansvarstagande i ett demokratiskt samhälle samtidigt som de skall verka för att alla barn utvecklar förståelse för de rättigheter och skyldigheter som är en del av demokratin. Barns inflytande skall i förskolan handla om att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka idéer, tankar och åsikter samt ges möjlighet att påverka sin situation. För att främja barns sociala utveckling skall de dessutom ges möjlighet att utveckla tilltro till sin egen förmåga genom ett anpassat ansvarstagande för sina egna handlingar samt för miljön i förskolan. Personalen i förskolan skall verka för att alla barn utvecklar respekt för andra samt förmågan att medverka till ett i verksamheten demokratiskt klimat där alla barn får möjlighet att utveckla en känsla av samhörighet, ansvar och solidaritet. Enligt läroplanen är det dessutom förskolepersonalens ansvar att stimulera samspelet mellan barnen och stödja dem i bearbetandet av konflikter, exempelvis genom att reda ut missförstånd samt finna kompromisser.

Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) belyser i sammanhang av barns demokratiseringsprocess att de kan uppfatta innebörden i olika rutiner och regler. Känslomässiga reaktioner som att bli ledsna eller protestera högljutt är exempel på när de ifrågasätter eller inte förstår. För att barnet skall kunna ifrågasätta krävs förmågan att kunna formulera frågor eller argumentera. Författarna förklarar vidare att:

...för att utveckla dessa kompetenser är i sin tur ett led i barns utveckling av att bilda ståndpunkter, vilka baseras på kunskaper och förnuftsmässiga ställningstaganden och inte på tradition och vana eller vad andra hävdar är rätt. Barn måste också känna att de duger, att de är en person som kan lära sig olika saker och både kan och vågar uttrycka sig.
(s 37)

I barns demokratiseringsprocess har vuxnas förhållningssätt liksom barns förhållningssätt till varandra en mycket stor påverkan på deras förmåga att handla demokratiskt (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006).

5.2.12 Etik

Begreppet etik beskrivs i svenska akademiens ordlista som vetenskapen om det som enligt seden anses vara gott och ont och beskrivs som en sedlighetslära. (Svenska akademiens ordlista, 2009) Etiken kan alltså bland annat anses kopplad till sådant som samhälle och kultur. Etikbegreppet och frågor däromkring har, enligt Johansson (2001), återkommande belysts i samhället, på senare tid bland annat genom media. Myndigheter som skola och förskola har fått ökade krav gällande etiska regler, exempelvis genom att jämställdhet, människors lika värde och solidaritet blivit värden som inom ramen för skolverksamheten skall säkras. Respekt, hänsyn och rättigheter är genom barnens relationer stundligen angelägna i förskolans verksamhet, och förskolan har således en mycket betydelsefull roll gällande grundläggandet av barns lärande och tillägnande av etiska värden. (s 12-13) I läroplanen framhålls etiken som de värden och normer för hänsyn till sig själv och andra som barn gestaltar i sin omvärld. Det stipuleras även att förskolans verksamhet skall syfta till ett grundläggande och förankrande av värden centrala för vårt samhälle. I den dagliga verksamheten skall sådant som jämställdhet och solidaritet, enligt läroplanen, alltid fokuseras.

Då vi idag lever i ett samhälle där olika värden ständigt ställs emot varandra i olika sammanhang, livsfaser samt i olika grupper menar Johansson (2001) att det skapas en grund för samtal om etik, särskilt med små barn. Hon belyser vikten av professionella pedagoger i förskolan som en av förutsättningarna för att skapa meningsfullhet i etiska frågor, detta eftersom de ofta är svåra och saknar givna tolkningssätt. För samhällets del är det av stor vikt att alla barn skapar en förståelse för och utvecklar ett lärande kring etik eftersom barnen är de som skall utveckla moral och socialt ansvarskännande i sin roll som de kommande vuxna världsmedborgarna. Johansson beskriver alla mellanmänniska relationer som grunden för etik, och menar att det är i möten och relationer som etiken uppstår. Enligt henne kan människan inte leva isolerad från andra, vilket är det förhållande som utgör själva grunden för etiken. Vidare framhåller Johansson att etik i praktiken handlar om utvecklandet av förmågan till hänsynstagande gentemot sig själv och andra samt belyser att barn initialt främst utvecklar en känsla för de etiska värden som är centrala för dem i deras livsvärldar. Genom sina handlingar visar de sin förståelse för dessa värden. (s 12-14) I läroplanen framgår att förskolan skall sträva efter att alla barn utvecklar förmågan att ta hänsyn och leva sig in i andra människors situation samt utvecklar viljan att hjälpa andra. Inom ramen för förskolans verksamhet skall personalen arbeta och sträva emot att barn utvecklar förmågan att upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och andra livsfrågor i vardagen eftersom förskolan har som uppdrag att sträva mot att varje enskilt barn utvecklar en förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter, förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler.

5.2.13 Barns lärande om och utvecklande av etik

Enligt läroplanen skall alla barn inom ramen för förskolan få sina behov tillgodosedda, bli respekterade samt få uppleva sitt eget värde. Enligt Johansson

(2001) utvecklar barn etik som grundar sig på existens, rättvisa, respekt, förståelse för andra samt äganderätt och hon framhåller att barns etik huvudsakligen består av två delar: att strida för de egna rättigheterna samt att värna om andras väl. Genom att utmana de gränser som finns kan barn utveckla värdet av respekt för andras integritet. I sammanhang där barn behöver värna om sina egna rättigheter skapas också tillfälle för dem att uppleva värdet av andras väl. För små barn handlar etik därför primärt om att utveckla förståelse för någon annans perspektiv genom att kunna sätta sig in i en annan människas känslor. Johansson framhåller vikten av att se helheten i barns utvecklande och förståelse av etik på så vis att det främst är i mötet med andra individer som barn ges tillfälle att leva sig in i andras känslor. Barn utvecklar alltså sin förståelse för den andra i samband med dennes reaktion och kroppsliga uttryck och det är i dessa sammanhang som etiken kan lyftas och utvecklas. (s 34-40 samt 92-93)

Utifrån det sociokulturella perspektivet, som handlar om att lärande sker i sociala sammanhang, anses barns etik vara starkt sammanknuten med den kultur de lever i. Miljöer och sammanhang som barn är del av påverkar alltså deras utvecklande av etik eftersom de genom imitation, identifikation och förstärkning tillägnar sig normer, värden och beteenden. Pedagoger och andra vuxna i barns närhet är alltså betydelsefulla lärare av moraliska budskap och normer eftersom barnen är benägna att anamma de som är rådande i de sociala sammanhang som barnet ingår i. (Johansson, 2001, s 171-173) Pramling Samulesson & Sheridan (2006) hänvisar till Doverborg & Pramling (1995) och belyser det faktum att barn inom ramen för förskolan bör göras medvetna om att andra personer kan ha bakomliggande motiv och värderingar som styr deras handlingar (s 38).

Läraryrket och Lärarnas Riksförbund har tillsammans utvecklat föreskrifter gällande lärares yrkesetik och framhåller vikten av medvetenhet om den egna maktpositionen i mötet med barn/elever. De belyser att alla barn skall bemötas med respekt samt att det är lärarens uppgift att verka för att skydda alla barn från sådant som kränkningar och skador. Vikten av solidaritet med barnen framhålls genom att lärare förordas ingripa om en kollega beter sig kränkande gentemot ett barn. Vikten av samtal om etik med barn och kollegor framhålls som en betydande del av läraryrket. (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund, 2006)

5.2.14 Det sociokulturella perspektivet

Enligt Dysthe (2003) har den sociokulturella teorin sin utgångspunkt i den sociala miljö som vi alla är del av. Säljö (2003) menar att människan lever i en social värld och därför får sina kunskaper och föreställningar i de sätt att tänka, kommunicera och agera som sker i den sociokulturella omgivningen. Genom att barn möter andras sätt att tänka och kommunicera ges de tillfälle att erövra kunskaper. Williams m.fl. (2000) beskriver att små barn i det sociokulturella perspektivet anses lära genom kommunikation och imitation. De beskriver imitationen som en process styrd av det enskilda barnet och menar att det är ett tecken på att en utvecklingsprocess sker. Av denna anledning blir lärande och utveckling, enligt Säljö, sociokulturella företeelser som ständigt skiljer sig mellan olika epoker, kulturer och samhällen. Dysthe beskriver också att kunskapen i det sociokulturella perspektivet anses så inlätad i ett samhälleligt sammanhang att det inte kan skiljas därifrån. Hon förklarar att lärandet därför bör ses i sitt hela sammanhang för att kunna förstås och utvecklas. Även Claesson (2002) framhåller att barn i sociala sammanhang lär av och med varandra

vilket i en skolverksamhet innebär att det är barnen som är de aktiva medan pedagogen har rollen av en medforskare. Genom aktiviteter snarare än abstrakta samtal ges barn genom erfarenhet tillfälle att utveckla en förståelse för olika fenomen runt dem. Claesson (2002) belyser vikten av autentiska aktiviteter, det vill säga aktiviteter som är verklighetsnära och meningsfulla för de barn som lär. Kommunikation och dialog mellan barn och pedagoger är att anse som viktiga redskap för lärande (Claesson, 2002).

Utifrån den sociokulturella teoribildningen belyser Williams m.fl. (2000) lärandet som en process där barnet uttrycker framsteg i de sociala och kulturella sammanhang som de ingår i. Säljö (2003) framhåller att lärande inte handlar om att inhämta information eller om tillägnandet av olika färdigheter utan menar att lärande istället är förbundet med delaktighet i olika sociala sammanhang. Enligt honom handlar lärande främst om att gå från att i ett sammanhang vara novis till att utvecklas till en fulländad medlem, något som benämns som deltagande i en praxisgemenskap, eller så kallad community of practice.

Inom den sociokulturella synen på lärandet så belyses den syn på motivation som finns inbakad i samhällets och kulturens förväntningar på barn och unga. Dysthe (2003) framhåller att skolverksamheten därför måste verka för att skapa en god lärandemiljö och situationer som stimulerar ett aktivt deltagande för att barn och unga skall uppleva motivation. Det är, enligt Dysthe, mycket viktigt att skapa miljöer och sammanhang där barn känner sig accepterade, uppskattade och upplever sig vara tillräckliga för att kunna göra och betyda något för en annan människa. Dysthe menar även att upplevelsen av meningsfullhet är av stor vikt för att barnet skall utveckla viljan att lära.

5.2.15 Utvecklingspedagogik

Huvuddraget i utvecklingspedagogiken handlar om att ta till vara på barns olika erfarenheter och uppfattningar och i den pedagogiska verksamheten utgå från dem. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) framhåller att de vuxnas förhållningssätt gentemot barn skall vara tillåtande och intresserat samtidigt som de skall visa på olika sätt att se på och tänka om ett och samma fenomen. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) menar att respekt och mötet med det enskilda barnet är grundläggande förhållningssätt inom utvecklingspedagogiken och framhåller vikten av att barn skall tillåtas vara delaktiga i det egna lärande. De framhåller även att pedagogers förhållningssätt är avgörande för barns lärande. ”Inser man som lärare att omsorg både är en handling och ett förhållningssätt, eller omvänt, inser man inte detta så får det konsekvenser för barnens lärande”. (s.64)

Erfarande är ett centralt begrepp inom utvecklingspedagogiken. Med erfarande avses inte endast något som barnen varit med om eller deras intressen utan något de upplevt. ”Erfarande som att se, uppfatta, urskilja eller förstå något, såsom det framträder i barnens medvetande. Erfar gör man med hela kroppen, det vill säga att känslan är en aspekt av erfandet” (Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2003, s.71).

6. Analys

6.1 Supernanny-metoden och demokrati

I läroplanen stipuleras att arbetslaget ska förbereda varje barn för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och att barnen ska utveckla förståelse för de rättigheter och skyldigheter som kommer med demokrati. Supernanny-metoden utgår från tio-i-topp regler för barnuppfostran som handlar om beröm, belöning, gränssättning och konsekvenser (Frost, 2005). Frost framhåller vikten av att vuxna skall vara konsekventa i sitt förhållningssätt mot barn och menar att de bör hålla en enad front för att barnen inte ska kunna hitta sprickan i rustningen och utnyttja den. Hon belyser även vikten av att personal i förskolan följer samma regler och rutiner som barnet har hemma för att de ska känna sig trygga. Även i läroplanen understryks att förskolan skall fungera som ett komplement till hemmet, dock i enlighet med de övriga strävansmål som fastställts. För att främja barns lärande och utveckling är det därför av stor vikt att varje barn ges möjlighet att utvecklas efter sina behov, erfarenheter och förutsättningar. Det understryks även att alla barn skall känna trygghet och omsorg inom ramen för förskolan. Gustafsson (2006) framhåller exempelvis den ömsesidiga respekten mellan barn och vuxna och menar att den bör vara densamma som vuxna emellan. Sommer (2005) menar att regler skall sättas i dialog med barn samt att konflikter bör lösas med samma förhållningssätt. Genom ömsesidig respekt och kompromisser mellan barn och vuxna förbereds barnen, enligt Sommer, på att leva och verka i en demokratisk kultur.

Sommer (2005) framhåller även förhandlingskulturen som handlar om att barn tenderar att göras delaktiga i sådant som berör dem. Barn som fostras i denna anda beskrivs utvecklas till ifrågasättande och delaktighet i demokratiska sammanhang. Resultatet av denna fostranskultur blir, enligt Sommer, en humanisering och demokratisering av barndomen. Sommer menar även att de barn som fostras i enlighet med ett demokratiskt och förhandlande förhållningssätt i högre grad utvecklar trygghet och självförtroende samt förmågan att ifrågasätta och argumentera. Frost (2005) beskriver dock att barn behöver tydliga ramar och gränser. Hon menar att barnet skall bli varse om att omvärlden innehåller sådant som är större än barnet självt. Frost framhåller även att det är av stor vikt att barn lär sig att de inte kan styra över vuxna eftersom det är de vuxna som har makten. I den tolfte artikeln av barnkonventionen framhålls alla barns rätt att uttrycka sin åsikt samt få den tagen i beaktande i relation till dess ålder och så kallad mognad. Centralt i läroplanen är att verksamheten skall vila på demokratisk grund och att barnen skall vara delaktiga i såväl det dagliga arbetet i förskolan som beslut som rör dem. Det framgår även att förskolan är en mycket betydelsefull arena för barns grundläggande förståelse för demokratiska processer. Pedagogers roll som förebilder i barns demokratiseringsprocess hålls som betydande i läroplanen. Personalen i förskolan skall därför verka för att alla barn utvecklar förmågan att medverka i ett demokratiskt klimat där alla ges möjlighet att utveckla en känsla av samhörighet, ansvar och solidaritet. Vidare understryks i barnkonventionen att de länder som ratificerat den också förbundit sig att säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar med ansvar för vård eller skydd av barn uppfyller särskilda krav på sådant som säkerhet, hälsa, personalens lämplighet och behörig tillsyn samt att barns utbildning skall syfta till att "förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av

förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen” med mera (FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 29).

6.2 Konfliktantering i demokratisk anda

Sommer (2005) förespråkar det demokratiska förhållningssättet när det gäller sådant som konfliktlösning, han menar exempelvis att konflikter alltid bör lösas med ömsesidig respekt och samtal mellan barn och vuxna och framhåller att detta också förbereder barnen för delaktighet i det demokratiska samhället. Sommer menar att barn som uppfostras i denna anda i högre grad utvecklar tillit och trygghet till sig själva samt förmågan att kunna argumentera och ifrågasätta. I TV-serien Supernanny (TV4, 2009-04-07) används samma typ av time-out som Frost (2005) också utförligt beskriver i boken Supernanny. Metoden framhålls som en effektiv metod för att lära barnen att förstå när de gjort fel. Genom att låta barnet sitta av en time-out på en neutral plats där det inte finns någon yttre stimulans lär det sig att reflektera över sitt misstag eller felaktiga handlande. I TV-programmet (TV4, 2009-04-07) benämnde Frost själv platsen där barnet skulle ta time-out som naughty step, eller styggtrappan på svenska. Gustafsson (2007) beskriver time-out som vår tids skamvrå och framhåller det skambeläggande av barnet som denna typ av bestraffning innebär. Han menar att straffmetoder som time-out endast bidrar till en förändring av barnets beteende för att det återigen skall slippa drabbas av skamkänslor som utarmar dess självkänsla. Gustafsson diskuterar också makt och ömsesidig respekt i förhållandet mellan barn och vuxna. Han ställer sig frågande till hur barn skall kunna anse sig respekterade av vuxna då de saknar samma möjlighet att själva ta till makt, exempelvis genom sådant som time-out och andra bestraffningar. Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson (2003) beskriver att det inom utvecklingspedagogiken är respekten i mötet med barn som bör vara det grundläggande förhållningssättet hos vuxna. ”Inser man som lärare att omsorg både är en handling och ett förhållningssätt, eller omvänt, inser man inte detta så får det konsekvenser för barnens lärande” (s 64). Lars H Gustafsson (2006) framhåller det lotsande förhållningssättet gentemot barn och är mycket kritisk mot det han benämner som generaliserande uppfostringsmetoder som utlovas passa alla barn

6.3 Straff och belöning

Johansson (2005) belyser i sina observationer hur några pedagoger med hot och tvång verkade för att upprätthålla ordning och reda i förskolans barngrupp. Det framkom även att någon pedagog ansåg sig uppleva likheter mellan polisyrket och hennes roll i förskolan, med upprätthållande av ordning som främsta uppgift. Genom kommentarer och tillsägelser om att ingen vill leka med någon som gör på ett visst sätt manade pedagogerna barnen till lydnad. Johansson uppfattade tillrättavisningar som vanligt förekommande och belyser exempel om barn som utesluts från vissa aktiviteter till följd av så kallat dåligt uppförande. Vidare observerade hon även att barn blev fråntagna sin leksak eller lyfta ur ett sammanhang om de inte gjorde som pedagogerna sa. Pedagogernas tillsägelser beskrevs ofta vara i form av en kall och negativt förstärkande ton, vilket kan liknas vid den så kallade auktoritära rösten som framhålls som uppfostringsredskap i Supernanny-metoden (Frost, 2005). Frost belyser även att barn behöver tydliga ramar och gränser och eniga vuxna som förmedlar de regler som gäller. Centralt för Supernanny-metoden är dock time-out

som förespråkas för att tillrättavisa barn som gjort fel eller behöver ta sig ur ett känslotillstånd. Denna metod är enligt Frost mycket effektiv för att tydliggöra och förändra det negativa beteendet. För bästa effekt skall en time-out ske på ett neutralt ställe där barnet endast skall tänka över sitt handlande, en trappa eller ett hörn rekommenderas som lämpligt i sammanhanget. Utifrån det sociokulturella perspektivet förklarar dock Williams m.fl. (2000) att lärande sker i interaktion med andra i sociala sammanhang. I läroplanen framhålls även att förskolepersonalens ansvar snarast handlar om att stimulera samspelet mellan barnen och stödja dem i bearbetandet av konflikter, exempelvis genom att reda ut missförstånd, finna kompromisser samt arbeta för att visa respekt för andra.

I enlighet med Supernanny-metoden framhålls det som betydande att en time-out sker enligt ett visst mönster där exempelvis varning, ultimatum, time-out samt efterföljande förklaring och ursäkt ses som viktiga för att den vuxne skall kunna berömma barnet för dess insikt. Frost menar att ursäkt och förklaring säkerställer att barnet utvecklat en förståelse för sin roll i situationen. Lagom tid för en time-out framhålls vara lika många minuter som barnet är gammalt. I ett avsnitt av Supernanny framgick att föräldrar, uppmuntrade av nannyn, arbetade i tre och en halv timma för att få sin fyraåriga dotter sitta av sin fyra minuter långa time-out. Supernannyn framhöll att föräldrarna, i enlighet med Supernanny-metoden, inte skulle ge upp eftersom detta då skulle leda till att de förlorade maktkampen i familjen. I den trettiosjunde artikeln av barnkonventionen tydliggörs att alla konventionsstater skall säkerställa att barn inte utsätts för sådant som förnedrande behandling eller bestraffning. Inom en behavioristisk kunskapssyn uppfattas lärande som en ackumulation som sker genom stimuli och respons, Johansson (2005) beskriver Skinners (1969) teori om att en individs beteende endast kan styras av yttre påverkan och inte av önskningsar och känslor. I barnkonventionens nittonde artikel beskrivs att "alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård" skall motverkas som skydd för barnet. Gustafsson (2007) belyser det faktum att exempelvis rumsarrest beskrivits som exempel på annan kränkande behandling av barn i samband med avskaffandet av aga. Även så kallad systematisk utfrysning av barn beskrivs som exempel på en handling i oenlighet med samma lag (Sveriges Riksdag, 1978) Frost (2005) poängterar att Supernanny-metoden enbart har sin grund i egna erfarenheter av arbete med barn. Hon belyser att metoderna inte medvetet grundar sig på någon vetenskaplig teori.

Att ha en tydlig uppfostringsstrategi framhåller Hougaard (2004), likt Supernanny-metoden, som nödvändigt för såväl föräldrar som pedagoger. Han framhåller också straff och belöning som de mest effektiva sätten att forma önskvärda beteenden hos barn samt belyser vikten av att tydligt visa vad som inte är önskvärt. Hougaard använder bland annat begreppet att "veta hut" (s.19), något som han definierar som ett sätt att lära barn att veta vem som bestämmer samt göra som de vuxna säger. I motsats till detta framgår i läroplanen att barns inflytande i förskolan skall ge alla barn möjlighet att påverka sin situation samt utveckla sin förmåga att uttrycka tankar, åsikter och idéer. De sju supertricksen som framhålls av Kindblom (2005) innebär en uppfostringsmetod avhängig sådant som bekräftelse, straff, belöning och samtal för att skapa snabba resultat och god effekt gällande barns beteende. De svenska Supernanniesarna förordar konkreta och generella åtgärder såsom att skapa en

belöningstavla eller använda en cykeltuta för att bryta den aktivitet som barnet håller på med. Sommer (2005) kritiserar synen på det universella barnet samtidigt som Gustafsson (2006) belyser att generella uppfostringsmetoder inte kan anses fungera eftersom alla barn är olika.

6.4 Det etiska perspektivet

Inom ramen för förskolan skall personalen enligt läroplanen sträva efter att alla barn tillägnar sig etiska värden och normer genom konkreta upplevelser. Det etiska förhållningssättet skall prägla verksamheten samtidigt som omsorg om och hänsyn till andra människor, rättvisa, jämställdhet samt egna och andras rättigheter skall lyftas fram och synliggöras för barnen i den pedagogiska verksamheten. För att främja barns sociala utveckling skall de dessutom ges möjlighet att utveckla tilltro till sin egen förmåga genom ett anpassat ansvarstagande för sina egna handlingar samt för miljön i förskolan. Enligt Johansson (2001) är sådant som respekt, hänsyn och rättigheter genom barnens relationer ständigt aktuella i förskolans verksamhet vilket ger förskolan en betydelsefull roll gällande barns grundläggande utveckling och lärande av etik. I läroplanen framhålls även att förskolans verksamhet skall syfta till ett grundläggande och förankrande av värden centrala för dagens samhälle, något som är kopplat till skolverksamhetens fostransuppdrag. I sammanhanget bör nämnas att det i Supernanny-metoden inte nämns något om barns utvecklande av och lärande om etik.

Johansson (2001) framhåller relationer som grunden för etik och menar att den i praktiken handlar om hänsynstagande gentemot sig själv och andra. Barns tidiga lärande om och utvecklande av etik utgår från de etiska värden som är centrala för dem i deras livsvärldar. Johansson menar att deras grundläggande etik handlar om existens, rättvisa, respekt, förståelse för andra samt äganderätt. Genom att utmana de gränser som finns kan barn utveckla värdet av respekt för andras integritet. Enligt den tjugonionde artikeln i barnkonventionen belyses att barns utbildning skall syfta till att "förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen" med mera (artikel 29). I sammanhang där barn behöver värna om sina egna rättigheter skapas också tillfälle för dem att uppleva värdet av andras väl. För små barn handlar det alltså främst om att utveckla förmågan att ta någon annans perspektiv. Enligt Johansson framgår barns förståelse för etiska värden tydligt i deras handlingar. Johansson (2005) belyser att tillrättavisningar om att uppföra sig för att få vara med på en aktivitet framkom vara vanligt förekommande i olika pedagogiska verksamheter. Hon framhåller även att pedagogerna i många fall förhöll sig tydligt behavioristiskt influerade i sitt sätt att vara gentemot barnen. Såväl positiva som negativa tillrättavisningar för att få barnen att bete sig på ett visst önskvärt sätt visade sig i undersökningen vara vanligt förekommande. Förståelsen för barnets perspektiv eller strävan efter att deras utvecklande av förståelse var något som inte stod i centrum för vissa pedagoger som istället arbetade för att korrigera barnets beteende i önskad riktning

Jag vill ha bollar, uppmanar pedagogen och sätter sig på golvet. Barnen är glada. De plockar upp bollar, och ger honom. Barnen är ivriga och springer runt. Då knuffar Nisse Bekim. Pedagogen lyfter fram Nisse och sätter honom på en stol: Du får sitta här, det är ingen som vill leka med dig om du knuffas. Nisse sitter tyst med händerna i munnen. Han iakttar allvarligt de andra som plockar bollar och skrattar.

Johansson (2005) beskriver sanktioner och skuldbeläggande som vanligt förekommande strategier i det pedagogiska arbetet och i mötet med barnen. Hon framhåller att sådant som att mana till skuld känslor hos barn för att förhindra dem från att skada andra är exempel på det behavioristiskt influerade förhållningssättet till barns lärande och utvecklande av etik.

Arbetet med etik beskrivs som en central fråga i de verksamheter som ingått i Johanssons (2005) undersökning. Genom intervjuer framkom att majoriteten av de arbetslag och pedagoger som ingick i studien arbetade med att vara bra förebilder för att uppmuntra barnen i sina stödjande handlingar, samt att de arbetade med att alla barn skulle utveckla förståelse för andras behov av omsorg. I undersökninge framhöll många pedagoger att de bland barnen fokuserade frågor om att vara rädda om varandra samt visa respekt och hänsyn. Pedagoger uttryckte vikten av att varje barn utvecklar förmågan att visa medkänsla och förståelse för andras känslor. I sina observationer kunde Johansson dock se att de barn som bröt mot de etiska värden som ansågs viktiga av pedagogerna blev uteslutna ur gemenskapen. I sådana situationer framhålls betydelsen av att inte rikta fokus på bestraffning utan snarare på barnets etiska lärande. Johansson (2005) belyser dock att hon observerat att tillrättavisningar är vanligt förekommande i olika pedagogiska verksamheter. Hon belyser att vissa lärare i mötet med barn har ett tydligt behavioristiskt förhållningssätt, där positiva och negativa förstärkningar är vanligt förekommande. Johansson ger exempel från flera förskoleverksamheter där hon observerat denna typ av syn på barn, lärande och pedagogisk miljö. Sådant som att lyfta barn ur en konflikt i leken och som straff låta dem sitta ensamma på en stol samt hårda tillsägelser utan försök att ta barnets perspektiv är exempel på det behavioristisk influerade förhållningssättet. I Johanssons studie framgår också att lärare håller arbete med etiska frågor som betydelsefulla i den dagliga verksamheten.

Utifrån det sociokulturella perspektivet är barns etik starkt sammanknutet med den kultur de lever i. Miljöer och sammanhang som barn är del av påverkar alltså deras utvecklande av etik eftersom de genom imitation, identifikation och förstärkning tillägnar sig normer, värden och beteenden. Pedagoger och andra vuxna i barns närhet är alltså betydelsefulla lärare av moraliska budskap och normer eftersom barnen är benägna att anamma de som är rådande i de sociala sammanhang som barnet ingår i. (Johansson, 2001) Även i läroplanen framhålls pedagogers roll som förebilder för barn i deras lärande och utveckling. Williams m.fl. (2000) beskriver att små barn i det sociokulturella perspektivet anses lära genom kommunikation och imitation.

6.5 Barnsyner kopplade till Supernanny-metoden

Näsman (1995) riktat kritik mot den barnsyn som endast ser på barn och barndom som en övergångsfas till vuxenlivet. Johansson (2003) belyser att barns nu-perspektiv inte alltid betraktas vara lika värdefullt som det mer långsiktiga perspektivet. I sammanhanget talar Johansson om olika syn på barn och diskuterar dessa utifrån tre kategorier som handlar om barn som medmänniskor, att vuxna vet bättre och att barns intentioner är irrationella. Sommer framhåller barnsyn som "föreställningar om vad ett barn är och bör vara" (Sommer, 2005, s.83) och beskriver den som påverkad av människosyn, normer och kulturella föreställningar i ett samhälle. Utifrån det sociokulturella perspektivet menar Claesson (2002) att barn lär sig i ett socialt sammanhang genom deltagande i den sociala kontexten. Säljö (2003) förklarar att barnet i mötet med andra individers sätt att tänka och kommunicera ges tillfälle att erövra nya kunskaper. Inom det sociokulturella perspektivet ses det som centralt att utvecklas från rollen som novis till fulländad deltagande medlem i en praxisgemenskap. I sammanhanget framhåller Sommer vikten av att uppdatera det så kallade filter igenom vilket vuxna ser på barn. Risken är annars stor att barn bemöts utifrån en annan tids normer, något som anses orättvist mot barnen. I den pedagogiska verksamheten påvisar han vikten av analys och diskussion av den egna och andras barnsyn. Näsman (1995) framhåller likt Bae (1996) de vuxnas makt att tolka barns upplevelser, den så kallade definitionsmakten. Bae förespråkar även det anerkjennande förhållningssättet. Johansson (2003) förordar att ta barnets perspektiv, vilket definieras som att sätta sig in i det som det visar sig för barnet. Hon ställer detta mot det så kallade barnperspektivet som handlar om att vuxna handlar utifrån sin tro om vad som är bäst för barnet. Johansson belyser dock svårigheten med att till fullo ta någon annans perspektiv på grund av den subjektiva tolkning vi alla gör till följd av de egna erfarenheterna. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) framhåller i sammanhanget vikten av de vuxnas förhållningssätt som tillåtande och intresserat.

Sommer (2005) poängterar samhällets och kulturens påverkan på människors utveckling och ställer sig därför kritisk till lärande- och uppfostringsteorier som anses vara universella. I Supernanny-metoden är de universella metoderna dock centrala, Frost talar exempelvis om olika stadier i barns utveckling samt beskriver olika metoder för uppfostran beroende av dem. Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) skriver att Piaget är en av grundarna till den utvecklingspsykologiska stadieteorin som förskolan länge präglats av. I korta drag innebär den att barns utveckling sker i stadier utifrån deras biologiska förutsättningar. Utvecklingsstadiet är avgörande för vad barn kan anses hantera och förstå. Sommer (2005) belyser den förändrade barnsyn som skett under 1900-talet. Disciplinering, lydnad och stillsamhet var exempelvis, enligt Sommer, under 1930-talet viktiga ledord i barnuppfostran medan de idag skall fostras till att vara kritiska, ifrågasättande och förhandlande. Sommer beskriver forna tiders expertsyn som kännetecknad av vuxencentrering och utifrånstyrning. Han jämför den med dagens mer barncentrerade expertsyn och beskriver det inkännande förhållningssättet som en självklarhet i vuxnas bemötande av barn. Dock framgår enligt Supernanny-metoden att sådant som gränssättning, konsekvenser samt tydliga regler parallellt förespråkas av andra som ses som experter i dagens samhälle. Under 1960-talet framhålls den rådande barnsynen ha handlat om barn som bräckliga och sårbara samt mycket sköra under sin utveckling. Oron för felutveckling var därför en realitet, något som även kan kopplas till Supernanny-

metoden. Frost menar exempelvis att så kallat oacceptabelt beteende hos barn måste brytas då risken annars är stor att barnet börjar skada andra i omgivningen.

Sommer (2005) beskriver dagens syn på barn som en uppfattning om dem som starka och relativt resilienta, något som påverkats av samhällets ökade krav på individualisering, personligt ansvar och självständighet. Han diskuterar synen på barn som noviser och barn som kompetenta och framhåller det paradigmskifte som inneburit en förändrad barnsyn. Numer beskrivs barn, enligt Sommer, som kompetenta detta till skillnad från tidigare då de sågs som inkompetenta noviser som skulle fyllas med kunskap. Enligt Sommer föds vi alla grundläggande kompetenser samt individuella inneboende kompetenser som successivt och aktivt utvecklas under livet i vårt samspel med omvärlden. I läroplanen framhålls vikten av att personalen i förskolan verkar för att alla barn utvecklar respekt för andra, samt förmågan att ta andras perspektiv. Sommer beskriver att vuxna i relation till barn innehar rollen som en merkompetent guide. Utifrån detta resonemang fastställs dock att barn och vuxna inte kan anses helt jämställda, därför belyses vikten av ömsesidig respekt i relationen mellan vuxna och barn. I Supernanny-metoden framhålls vikten av den enade vuxenfronten samt att barnet skall utveckla insikt om att de vuxna är de som bestämmer (Frost, 2005).

7. Diskussion och slutsatser

I detta avsnitt kommer vi, utifrån frågeställningar och syfte, att diskutera det vi kommit fram till i litteratur- teori- och forskningskapitlet samt vidareutveckla och diskutera vissa av de kopplingar vi gjort i analysen. Vi kommer att fokusera Supernanny-metoden i förhållande till våra frågeställningar och syfte, det vill säga till förskolans verksamhet och styrdokument, barnkonventionen samt hur metoderna kan påverka barns demokratiseringsprocess och deras utvecklande av och lärande om etik. Frågan om vilka barn som kan formas i mötet med olika typer av barnsyner kommer vi också att lyfta i förhållande till metoden vi beskrivit i del 1. Detta avsnitt avslutas med genomgång av pedagogiska konsekvenser, sammanfattande slutsats samt förslag till vidare studier på området.

7.1 Barnsyn i Supernanny-kulturen

I enlighet med vår beskrivning av Supernanny-metoden kan den kortfattat sägas handla om att med straff och belöningar verka för att förändra barns beteende. Vi menar att det går att tolka metoderna som främst framtagna från de vuxnas perspektiv eftersom de handlar om olika metoder att tillämpa i mötet med barn. Time-out är en av de mest centrala delarna inom Supernanny-området men sådant som belöningsstavla, rutiner, tillrättavisningar och gränssättning framhålls också som betydelsefulla sätt att verka för att i önskad riktning påverka barns sätt att vara.

7.1.2 Barn som icke-vuxna med behov av enad vuxenfront

Vi tycker oss kunna se att Supernanny-metoden sammantaget bildar en syn på barn som främst handlar om att lära barnet vad som anses vara ett accepterat beteende genom att tämja deras till synes ouppfostrade sätt att vara. Sommer (2005) talar om det så kallade bräckliga barnet - en syn på barn som hänger samman med de vuxnas oro för felutveckling, och som kan kopplas till Supernanny-metoden då de bland annat används under förevändning att barn annars kan börja slåss eller söndra och härska (Frost, 2005). Sommer beskriver även synen på det relativt resilienta barnet som motståndskraftigt mot vissa yttre påfrestningar. Vi anser dock att systematiken i Supernanny-metoden vida överstiger de påfrestningar som ett barn kan anses klara av utan att det får konsekvenser för dess utveckling. Därmed är synen på det resilienta barnet inte att betrakta som förmildrande i förhållande till sådant som exempelvis time-out. I enlighet med Supernanny-metoden ser vi även att barn definieras utifrån sina beteenden snarare än sina känslor och intentioner. I läroplanen understryks dock att all personal skall stimulera varje barns strävan och lust att utvecklas. I motsats till detta handlar Supernanny-metoden om att genom yttre förstärkning förändra barns beteende utifrån de vuxnas regler samt definition av acceptabla beteenden. Vi sammanfattar den barnsyn som Supernanny-kulturen representerar som synen på barn som *icke-vuxna med grundläggande behov av bestämd tillrättavisning och vägledning av en enad vuxenfront*. I praktiken innebär denna barnsyn att belöning, bestraffning samt positiv och negativ förstärkning används för att påverka barns beteende i önskad riktning. I den pedagogiska verksamheten blir konsekvensen att lärare med denna barnsyn inte verkar i enlighet med styrdokument, barnkonventionen samt rådande teorier om barns utveckling och lärande. Vi tolkar exempelvis att läroplanen främst hänger samman med Johanssons syn på barn som medmänniskor

samt Sommers (2005) syn på det kompetenta barnet. I läroplanen stipuleras sådant som att alla barn skall bemötas med respekt för sin egen person, att verksamheten skall bedrivas i demokratiska former i enlighet med värden som jämställdhet och empati. Det framgår även att de vuxna i förskolan har rollen som betydelsefulla förebilder, något som föranleder frågan om vad pedagoger med Supernanny-kulturens syn på barn egentligen kan tänkas förmedla till barnen de möter?

7.2 Demokratiseringsprocessen

Enligt Sommer (2005) utvecklas barn till demokratiska medborgare genom deltagande i ett demokratiskt sammanhang där förhandlingskulturen är framträdande. Han menar bland annat att sådant som dialog och kompromisser i konfliktlösning bidrar till en demokratisk utveckling. I Supernanny-metoden anser vi det dock tydligt att de demokratiska fostransaspekterna inte alls fokuseras, istället bemöts barn utifrån en fast hållning om det som av vuxna satts som rätt och fel. Barn ges få möjligheter till dialog och samspel i konfliktsituationer och vi tycker oss kunna se att de vuxna i och med metoderna utnyttjar sin naturliga maktposition gentemot barnet, det vill säga sådant som fysisk överlägsenhet med mera. För att återigen koppla till Johanssons (2003) kategorisering av barnsyner blir det tydligt att barn enligt Supernanny-kulturen inte ses som medmänniskor med samma värde som vuxna. I en pedagogisk verksamhet är detta ytterligare en aspekt som strider mot läroplanen och de aktuella teorier om barns lärande och utveckling som vi beskrivit i del 2.

Inom det sociokulturella perspektivet anses barn lära sig i sociala sammanhang genom bland annat imitation (Williams m.fl. 2000). Utifrån detta kan vi se att Supernanny-metoden i förskolan kan innebära en risk att barnen anammar samma beteende som de vuxna, något som kan ta sig uttryck i den sociala samvaron dem emellan. Även Bae (1996) belyser detta då hon diskuterar vikten av medvetenhet i yrkesrollen när det gäller sin påverkan på barn i förskolan. Bae förespråkar det anerkjennande förhållningssättet och menar att barn som blir bemötta i enlighet med det själva utvecklar samma förhållningssätt. Vi tror även på det omvända, det vill säga att det finns en risk att barn som bemöts med bestraffningar och andra Supernanny-metoden själva utvecklar samma beteende. Detta tror vi kan ta sig uttryck i att barn får svårt med samspelet, exempelvis i leken samt andra sociala relationer, något som kan föranleda ytterligare behov av enade auktoritära vuxna för att komma tillrätta med barnets beteendeproblem. Den onda cirkeln är alltså något vi menar är en möjlig konsekvens. Problematiken kan även jämföras med Sommers (2005) beskrivningar av de auktoritära och auktoritativa fostransstilarna där det belyses att de medför olika konsekvenser för barns utveckling.

7.2.1 Lydnad

Vi kan tydligt se att Supernanny-metoden inte främst syftar till att göra barn delaktiga i sådant som rör dem, inte heller verkar de för att lösa konflikter genom dialog och samspel eller för att fostra till ansvarskännande individer. Vi anser därför att Supernanny-metoden kan anses fostra till lydnad snarare än demokratiska värderingar. Detta eftersom metoden starkt verkar för att barn skall göra som de blir tillsagda snarare än att ifrågasätta fenomen i sin omgivning. Vi tror också att lydnadsidealet medför en risk att samhället formar barn som endast gör rätt då de kontrolleras av andra. Ur ett samhällsperspektiv ser vi det som mer betydelsefullt att

fostra till barn som inom ramen för skolverksamheten successivt utvecklar en känsla för etiska värden och demokratiska principer hellre än att fostra till barn som handlar rätt innan de själva utvecklat en förståelse för varför. Dessutom ser vi inget värde i att fostra till barn som handlar rätt för att undvika det som inom behaviorismen benämns som negativ förstärkning (Johansson, 2005) eller bestraffning i form av time-out eller andra sanktioner. Trots att Frost (2005) framhållit att Supernanny-metoden saknar förankring i vetenskapliga teorier finner vi det tydligt att de ändå går att härleda till behaviorismen samt den konstruktivistiska stadieteorin. I dokumentären Förgrymmade ungar kopplade Law problemen med lydnadsidealet till händelser under andra världskriget. Under de efterföljande krigsrättegångarna blev det tydligt att soldater som gjort sig skyldiga till brott försvarade sina handlingar med att de endast lytt order. Istället för att ta ansvar för sina handlingar hänvisade de till sin uppfostran i hem, skola och inom det militära. Trots Laws något extrema exempel blir det för oss ändå uppenbart att lydnad inte alls borde ses som ideal då det starkt går emot principerna för en demokratisk fostran. I vår läroplan fastställs exempelvis sådant som att förskolan skall sträva efter att alla barn utvecklas till kritiska och ifrågasättande deltagare i ett demokratiskt samhälle. Vidare fastställs att barns skolgång skall förbereda dem för att leva och verka i ett fritt samhälle där sådant som ansvarskänsla, förståelse, tolerans och jämlikhet är grundläggande värden. Rätten att göra sin röst hörd är central inom demokratin och i barnkonventionen framgår att alla barn har rätten att säga sin mening. Vi menar att det postmoderna föränderliga samhället ställer höga krav på sina medborgare när det gäller att vara kritisk och ifrågasättande gentemot omvärlden. Den typ av lydnad som förespråkas i Supernanny-kulturen ser vi snarast representera ett föråldrat fostransideal likt det Sommer (2005) beskriver. Då lydnad inte heller har någon förankring i sammanhang av förskolans uppdrag är det för oss uppenbart att det inte heller i praktiken borde eftersträvas.

7.3 Etik i relation till Supernanny-metoden

Enligt Johansson (2001) utvecklar barn etik i mötet med andra samt genom att utmana de gränser som finns. Andra människors reaktioner och känslouttryck bidrar till barns utvecklande av förmågan att ta någon annans perspektiv och i dessa sammanhang kan etiska frågor lyftas inom ramen för en pedagogisk verksamhet. Utifrån våra erfarenheter av time-out i förskolan har vi bland annat i en situation kunnat se hur en konflikt mellan två barn hanterats genom att det ena barnet av en pedagog fördes till en soffa för time-out. Utifrån Johanssons framhållande av hur barn anses utveckla sitt lärande om etik blir det för oss tydligt att denna situation inte bidrog till sådant etiskt lärande som förespråkas. Istället för att låta de två barnen mötas i konflikten samt bli varse om varandras känslor som ett led i deras utvecklande av förmågan att ta varandras perspektiv valde pedagogen att avbryta det lärande som kunnat ske för att bestraffa den ena. Johansson (2005) ger exempel från förskoleverksamheter där liknande situationer observerats och hon framhåller vikten av att fokusera på barns etiska lärande och utveckling i olika konfliktsituationer. Det blir intressant att reflektera över vilka värden de barn vi sett istället kan ha fått med sig från denna situation då Gustafsson (2006) exempelvis framhåller hur dåtidens motståndare till avskaffandet av barnaga framhöll att barn i och med den nya lagen skulle komma att förlora respekten för de vuxna. Med dessa resonemang i åtanke tror vi att barnet som blev bestraffat på sikt kan tänkas utveckla en slags rädsla för vuxna samt ett beteende som resulterar i att det endast till synes gör det som förväntas för att

i ööverbakade situationer göra motsatsen. Vidare ser vi även en risk i att barnen kan ha uppfattat sådant som att det inte lönar sig att bli ledsen eftersom det kan leda till att andra blir bestraffade eller att de utvecklar en tro om att det är acceptabelt att vara elak mot någon som betett sig illa. I sammanhanget blir läroplanens fastställande av de vuxna som viktiga förebilder något av en brännpunkt eftersom de vuxnas beteende kan få allvarliga konsekvenser, bland annat i form av hur barns beteende utvecklas. I läroplanen framgår dessutom att förskolan skall sträva efter att alla barn utvecklar sin förmåga att ta hänsyn och leva sig in i andra människors situation. All personal i förskolan skall också verka för att barnen utvecklar förmågan att kunna ta ställning i olika etiska dilemman och andra livsfrågor i vardagen samt sträva efter att alla barn lär sig att hantera konflikter inom ramen för barngruppen, utvecklar en förståelse för sina rättigheter och skyldigheter samt lär sig att ta ansvar för det gemensamma. Att använda metoder som time-out inom ramen för förskoleverksamheten innebär i det etiska perspektivet att detta åläggande inte följs. Detta kopplar vi till Johanssons (2005) observation av arbete med etiska frågor i förskolan. Johansson belyser att pedagogers intentioner skiljer sig mot deras faktiska handlande och därmed också mot uppdraget som formuleras i läroplanen. Sommer (2005) menar att det är av stor vikt att pedagoger tillsammans regelbundet diskuterar frågor kring egna och andras barnsyn. Något också vi vill belysa som mycket viktigt, inte minst för den pedagogiska kvalitén i förskoleverksamheten.

7.4 Supernanny-metoden och de teoretiska perspektiven

Enligt vår definition handlar Supernanny-metoden främst om att bedöma barns handlingar utifrån fasta regler, istället för att i enlighet med det sociokulturella perspektivet se till barnets hela sammanhang. Sådant som barnets dagsform, situation, yttre faktorer och så vidare anses inte påverka eftersom en regel, enligt Supernanny-metoden, alltid är en regel. Det behavioristiska perspektivet innebär att det som skall läras plockas ur sitt sammanhang och bedöms därefter (Dysthe, 2003). Detta får, kopplat till Supernanny-metoden, innebörden att ett barn förväntas lära genom sådant som time-out eller belöningssystem och inte genom att uppmuntras till ansvarstagande. Konkretiserat innebär detta i en konfliktsituation att det barn som gjort ett annat barn illa lyfts ur sammanhanget istället för att ges möjlighet att möta det andra barnet, ställa situationen tillrätta och uppleva lösningen av konflikten. I läroplanen fastställs att pedagogers roll är att stödja barn i konflikthantering för att de skall reda ut missförstånd samt utveckla sin förmåga att kompromissa och visa respekt för varandra. I en pedagogisk verksamhet kan denna typ av handlingar alltså sägas strida mot det uppdrag förskolan enligt läroplanen ålagts att följa.

7.4.1 Barnperspektiv och bestraffning

Det förefaller oss tydligt att metoderna handlar om det som Näsman (1995) beskriver som ett barnperspektiv snarare än barnets perspektiv. Supernanny-metoden kan alltså sägas utgå från det som vuxna tror och anser vara bäst för barnet, inte det som kanske faktiskt är det, sett ur det enskilda barnets eget perspektiv. Johansson (2003) beskriver tre olika barnsyner som handlar om synen på *barn som medmänniskor*, att *vuxna vet bättre* och att *barns intentioner är irrationella*. Den andra synen som handlar om att vuxna är de som alltid vet bättre än barn yttrar sig i att lärare i en pedagogisk verksamhet utgår från det vuxna perspektivet. Pedagog/den vuxna handlar utifrån sin tro om vad som är bäst för barnet snarare än att ta det som beskrivs som barnets perspektiv (Näsman, 1995). Johanssons tredje barnsyn handlar om att barn är

irrationella, något som innebär att varken barnets perspektiv eller ett barnperspektiv ges någon som helst plats i den pedagogiska verksamheten. Pedagoger med detta synsätt utgår från att barn strävar efter att bryta regler och testa gränser och ser sin roll som att fostra barn till att följa de regler som satts av vuxna. Bland andra Sommer (2005) och Näsman (1995) beskriver en syn på barndomen som endast en övergångsfas till vuxenlivet utan värde i nuet, vilket vi kopplar till Johanssons två senare syner på barn. I Supernanny-metoden kan vi skönja likheter med dessa två barnsyner eftersom det förefaller oss tydligt att fokus inte ligger på att ta barnets perspektiv utan istället verka för ett högre mål bortom barnets väl i nuet. Exemplet från programmet Supernanny då föräldrar till en fyraårig flicka kämpade i över tre timmar för att hon skulle genomföra sin fyra minuter långa time-out blir för oss i sammanhanget ett tydligt tecken på avsaknandet av barnets perspektiv. För oss bli det således också påtagligt att Supernanny-metoden ligger närmast Johanssons andra syn på barn, *Vuxna vet bättre*, samtidigt som den gränsar till den tredje synen om barn som irrationella. Något som går emot mycket av den, enligt aktuell forskning om barns utveckling, rådande barnsynen.

Johansson belyser det faktum att barns nu-perspektiv ofta får stå tillbaka för det som anses viktigt i det långsiktiga perspektivet. I barnkonventionen framgår att barnets bästa alltid skall sättas främst, något som i denna kontext utgör något av ett dilemma. Vår uppfattning av Supernanny-metoden är att de inte utgår från barnets perspektiv och upplevelser i nuet. Istället menar vi att de handlar om de vuxnas barnperspektiv (eftersom det förefaller oss tydligt att syftet med metoderna inte rimligtvis kan handla om medvetna strategier för att behandla barn illa). Näsman (1995) har lyft frågan om skillnaden mellan vuxnas bemötande av barn och deras bemötande av andra vuxna. Detta finner vi relevant att reflektera kring i förhållande till Supernanny-metoden eftersom vi ofta har diskuterat hur det skulle se ut om det var vuxna som bemöttes med samma metod som de själva bemöter barn med. För oss ter det sig absurt att föreställa sig att en vuxen, som exempelvis kommit försent, blir tillfrågad om sin ålder för att därefter behöva sitta av en time-out på lika många minuter i ett utrymme utan yttre stimulans. Att samma vuxna person därefter skulle ombedas reflektera över sitt handlande och sedan be om ursäkt blir smått skrattretande. Vi menar att det inte bör vara någon stor skillnad när det gäller respekt i förhållande till hur barn och vuxna bemöts, och reflekterar därför över upplevelsen av en slags offentlig bestraffning. I sammanhanget vill vi belysa vikten av ett respektfullt bemötande av alla andra människor, oavsett ålder. I den pedagogiska verksamheten är detta också centralt eftersom sådant som respekt för andra i bland annat läroplanen belyses som en viktig fostransaspekt.

Vi anser att time-out och belöningsstavla är exempel på metoder som uppkommit genom vuxnas behov snarare än barns. Enligt Sommer skall barn ses som kompetenta, något som i detta sammanhang enligt oss förbises eftersom de vuxnas maktöverlägsenhet får styra. Metoderna används i situationer och sammanhang då de vuxna har definitionsmakten att bestämma konsekvensen av barnets beteende. Barnets egen upplevelse ges inte utrymme eftersom det då kan uppfattas som tecken på olydnad. I de olika stegen som föranleder en time-out ingår sådant som varningar för att barnet skall förändra sitt beteende och slippa stå i det som Gustafsson (2007) benämner som vår tids skamvrå. När straffet väl är satt skall barnet dock vara tyst och tänka över sitt beteende för att sedan be om ursäkt. Den dialog Sommer (2005) beskriver som del i demokratiseringsprocessen ges inget utrymme i denna metod likt

den time-in som Leech (SVT, 2008-11-09) i dokumentären Förgrymmade ungar förespråkar. Detta är för oss bevis på att barnets perspektiv faktiskt inte tas samt att deras bästa inte heller fokuseras i stunden. I detta hänseende kan Supernanny-metoden därför anses strida mot barnkonventionen där det klart stipuleras att barnets bästa alltid skall sättas främst (artikel 3).

7.4.2 Time-out

I sammanhanget finner vi det även intressant att reflektera över Supernanny-metodens amerikanska ursprung och det faktum att USA är en av de två nationer som inte ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi ställer oss därför frågande till att Supernanny-metoden oredigerat har givits sådant utrymme i svensk media som den faktiskt har. Vi är således också kritiska till dess intåg i förskolan då de faktiskt kan anses strida mot den barnkonvention vi förbundet oss att följa. I samband med den förändring av föräldrabalken som gjordes då agan officiellt avskaffades formulerades sådant som att rumsarrest och systematisk utfrysning är att betrakta som olaglig aga eller annan kränkande behandling av barn. Utifrån detta menar vi att time-out kan vara att beteckna som systematisk utfrysning av barn. Detta eftersom det handlar om att enade vuxna bestämmer att ett barn skall avgränsas från det sociala sammanhanget för att på en plats utan yttre stimulans tyst tänka över sitt handlande. Det systematiska i bestraffningen menar vi ligger i det faktum att time-out enligt Supernanny-metoden skall vara en återkommande metod för att uppnå önskade beteenden hos barn. Då time-out kopplas till de fasta regler som de vuxna satt upp för barn krävs att metoden används för att säkerställa att reglerna följs, den ses alltså inte som någon isolerad akutåtgärd. Vi menar att även mindre extrema former av time-out är att betrakta som kränkningar och systematisk utfrysning eftersom de i en förskoleverksamhet är knutna till maktförhållandet mellan barnen och de vuxna samt vuxnas definitionsmakt. Utifrån våra erfarenheter kan sådana situationer i förskolan exempelvis handla om att något barn anses som stökigt och därför alltid möter hotelser om eller konsekvensen att lyftas ur pedagogiska sammanhang. Det kan också handla om att något barn har svårt att uppföra sig såsom det förväntas vid matbordet och därför systematiskt återkommande hotas eller flyttas till ett eget bord med ryggen vänd mot resten av gruppen. Sådant som att barn lämnas ensamma kvar vid matbordet för att äta upp medan de andra sedan länge lämnat bordet för att leka, samt utfrysning från aktiviteter på grund av tidigare beteende är sådant vi betraktar som bestraffningar med kopplingar till behaviorismen och Supernanny-metoden, eftersom de kan anses gränsa till time-out. Det är för oss även tydligt att dessa sätt att bemöta barn enkelt går att koppla till Supernanny-kulturens barnsyn samt tio-i-toppreglar som handlar om tillrättavisning, konsekvenser, varningar, fasta rutiner och gränssättning (Frost, 2005). I läroplanen stipuleras samverkan med hemmen som ett av förskolans uppdrag, något vi menar är betydelsefullt för förskolans verksamhet. Dock vill vi poängtera att denna samverkan måste ske utifrån det som i övrigt fastställs i läroplanen och alltså inte utgå från enskilda föräldrars önskemål, exempelvis i enlighet med Frosts (2005) övertygelse om att barn mår bäst av samma bemötande i förskolan som hemma. Med hänvisning till lagen om förbud av aga, barnkonventionen, diskrimineringslagen samt styrdokument och forskningsbaserade, vedertagna teorier om barns utveckling och lärande finner vi att det finns stor anledning att vara skeptisk till dessa metoder. Vi anser att det är centralt med en ökad medvetenhet kring dessa metoder bland personal i förskolan. Genom kritisk granskning av metodernas innebörd ser vi samtal inom arbetslaget, samt med föräldrar, som en viktig aspekt för att kunna stävja vidare tillämpning, något som

även Pramling Samuelsson i *Förskoletidningen* (2009) framhållit. Vi vill även belysa de etiska regler för lärare som tagits fram av Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund där det fastställs att lärare har det etiska ansvaret att ingripa då kollegor handlar felaktigt eller kränker ett barn. Utifrån egna erfarenheter har vi sett att så inte alltid är fallet, något som även blir tydligt då Supernanny-metoden också fått sådan spridning. Vi ser även att det är av stor vikt att lärare sätter sitt åtagande gentemot barnen framför kollegialiteten som ett led i motverkandet av Supernanny-metoden.

I och med det som framkommit av vår studie finner vi det oerhört viktigt att fortsätta debattera detta ämne, mana till aktivt avståndstagande samt värna om den barnsyn som förskoleverksamheten, enligt bland annat läroplanen, skall vila på. Med tanke på de entydiga och tydliga slutsatser vi kunnat dra efter att ha studerat detta ämne förefaller det närmast orimligt att dessa metoder kan ha fått något som helst fäste eller stöd i skolsammanhang.

7.5 Ytterligare reflektioner kring konsekvenser för den pedagogiska yrkesrollen

Utifrån det vi redogjort för i vår uppsats samt diskuterat och analyserat anser vi det betydelsefullt att i pedagogiska sammanhang reflektera över sådant som:

- Hur kan barnen uppfatta och uppleva att bli bemötta med sådant som Supernanny-metoden?
- Hur kan det ha känts att få sin tunga pepprad av sin fröken i förskolan? Hur kan barnet ha känt sig efter händelsen och hur kan relationen till pedagogen ha påverkats? Vilka konsekvenser fick händelsen för de andra barnen i gruppen? Hur förväntas de andra barnen egentligen bemöta sin kompis efter en sådan incident? Vad är rätt i sådan situation?
- Hur skall de andra barnen i en grupp förhålla sig till någon som blivit bestraffad med time-out? Är det okej att leka med det barnet efteråt? Kan en treåring förväntas tänka över sitt handlande isolerad från gruppen i tre minuter?
- Hur kan det ha känts att få sin mun övertjeppad inför de andra i gruppen?
- Skapar man en god relation till barn genom att som pedagog locka med belöning och hota med bestraffning? Kan det vara bättre att som pedagog behandla såväl barn som vuxna som man själv vill bli behandlad?

Vikten av att belysa dessa frågor menar vi kan kopplas till exempelvis barnsyn och förmågan att ta andras perspektiv. Vi tror att det föreligger en klar risk att Supernanny-metoden urholkar kvalitén i förskolan eftersom den går emot det pedagogiska åtagandet i förhållande till läroplanen och andra styrdokument. Då vi tror att konsekvenserna av dessa metoders spridning i förskolan kan bli en förskjutning av det värde som i enlighet med teorier nu anses finnas i barndomen samt leda till en förändrad barnsyn menar vi att frågor som dessa blir ännu mer centrala att förhålla sig till. Vikten av att värna om varje enskilt barn i förhållande till exempelvis barnkonventionen förefaller oss som det mest centrala för alla som verkar i förskolan. I sammanhanget anser vi det viktigt att belysa förskolan som en arena för barn. De vuxnas roll i verksamheten bör således vara att utgå från barnens perspektiv snarare än sitt eget, exempelvis när det gäller ordning och reda.

7.6 Sammanfattning av slutsatser

Utifrån våra frågeställningar samt syfte vill vi avslutningsvis kortfattat belysa de slutsatser vi kunnat dra utifrån vår studie. Vi har kunnat se att Supernanny-metoden:

- I flera hänseenden övergripande kan anses strida mot det som stipuleras i läroplanen. Exempelvis då det handlar om barns inflytande, rätt att bli bemött med respekt samt de vuxnas ansvar att ta barns perspektiv.
- På flera punkter strider mot barnkonventionen som bland annat framhåller barnets rättigheter, såsom att deras bästa alltid skall sättas främst samt att de skall skyddas mot kränkande behandling och bestraffning.
- Inte är förenlig med aktuella vetenskapliga teorier om barns lärande och utveckling, exempelvis Johanssons (2005) och Sommers (2005) barnsyner och Näsmans (1995) beskrivningar av barnperspektiv.
- Kan anses strida mot lagen om förbud av aga samt mot svensk diskrimineringslagstiftning.
- Kan kopplas till en barnsyn som handlar om *barn som icke-vuxna med grundläggande behov av tillrättavising och bestämd vägledning av en enad vuxenfront*.
- Kan anses forma lydiga barn som handlar utifrån regler och vuxnas förväntningar snarare än utifrån egna insikter. Vidare menar vi att Supernanny-metoden formar barn till icke ifrågasättande individer med en utvecklad förmåga att ta del av det demokratiska samhället.
- Starkt går att ifrågasätta utifrån ett sociokulturellt perspektiv eftersom den inte verkar för det som fastställs i läroplanen. Eftersom exempelvis etik och demokrati inte kopplas till Supernanny-metoden kan de heller inte bli lärandeobjekt som gestaltas i den pedagogiska verksamheten.
- Påverkar barns lärande om och utvecklande av etik genom att den inte verkar för att gestalta sådana etiska värden som bland annat läroplanen och barnkonventionen vilar på. Johansson (2005) menar bland annat att barns etik är starkt sammankopplad med kultur och social miljö, vilket innebär att barn som bemöts med Supernanny-metoden inte kan utveckla de värden som formuleras i exempelvis läroplanen.
- Inte bidrar till barns utvecklande av demokratiska värden.
- Kräver att uppmärksammas och kritiskt diskuteras inom ramen för förskolan. Personal i förskolan bör med anledning av dessa metoders spridning upmuntras till samtal om det pedagogiska uppdraget samt sådant som barnsyn och barnperspektiv. Detta för att motverka tillämpning och spridning.

Avslutningsvis vill vi poängtera det faktum att Supernanny-metoden i anmärkningsvärt många hänseenden går emot samtliga av de perspektiv vi redogjort för i del 2 av vår studie. Vi menar att detta är ett mycket nedslående resultat, kraftigare än vi kunnat tro. På grund av detta anser vi att empiriska undersökningar av Supernanny-metoden i förskoleverksamheten är av stor vikt av som ett led i arbetet med att hindra att den får alltför stort fäste i förskolans verksamhet. Den barnsyn som enligt teorier, forskning och styrdokument skall råda i förskolan är i sammanhanget mycket viktig att ständigt diskutera, inom såväl lärarutbildning som verksamheter och inte minst på utbildningsstrukturella plan inom såväl politiken som de mindre pedagogiska enheterna i varje kommun. De etiska och demokratiska fostransvärdena

är de som, enligt oss, borde vara grundläggande för alla som verkar i förskolan. Slutligen vill vi därför framhålla att en god pedagogisk kvalitet i förskolan inte främst handlar om att barngruppen lyder de vuxna utan snarast om att alla barn utvecklas till sådant som trygga och ansvarskännande medmänniskor.

7.7 Förslag till vidare studier

Med hänvisning till våra avgränsningar skulle vi finna det intressant att studera sådant som Supernanny-metoden i det historiska perspektivet samt deras koppling till politiska och samhälleliga strömningar. Ytterligare ämnen kopplade till vår uppsats skulle kunna vara undersökning av attityder till Supernanny-metoden hos föräldrar och förskolepersonal. Även observationer av den dagliga förskoleverksamheten med fokus på Supernanny-metoden vore, enligt oss, intressant att studera.

Referenser

Bae, Berit (1996) Voksnes definisjonsmakt og barns selvopplevelse. Det interessante i det alminnelige. *Pedagogisk Forum*

Claesson, Silwa (2002) *Spår av teorier i praktiken* Lund: Studentlitteratur

Dysthe, Olga, (2003) *Dialog, samspel och lärande* Lund: Studentlitteratur

Engdahl, Ingrid (2009) Barnsynen i nannyprogrammen. *Förskoletidningen*, nummer 3.

Frost, Jo (2005). *Supernanny*. Stockholm: Norstedts

Föreningen svenska COPE hämtat 2009-05-21, kl 10:42 från http://www.svenskacope.se/index.php?option=com_content&view=article&id=66&Itemid=88

Förenta nationerna (1989) *Konventionen om barnets rättigheter*

Gustafsson, Lars H, (2006) *Lotsa barn- Att fostra med känsla och förnuft*, Stockholm: Nordstedts

Gustafsson, Lars H (2007) *Skamvråns återkomst*. Pedagogiska magasinet nr 1, 2007.

Hougaard, Bent, (2004) *Curlingföräldrar och servicebarn- En handbok i barnuppfostran*

Imsen, Gun, (1988) *Elevens värld*, Lund: Studentlitteratur

Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2008:567) *Diskrimineringslagen*.

Johansson, Eva (2001) *Små barns etik*. Stockholm: Liber

Johansson, Eva (2003) *Att närma sig barns perspektiv* Ur tidsskriften: Pedagogisk forskning i Sverige 2003

Johansson, Eva (2005) *Möten för lärande – Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Liber

Kindblom, Tina (2005) *Nannyboken – Våga vara förälder!* Stockholm: Bonnier Fakta

Kometprogrammet hämtat 2009-05-21, kl 10:52 från <http://www.kometprogrammet.se/foraldrakomet/till-barn-mellan-3-11-ar/>

Läraryrkesförbundet och Lärarnas Riksförbund. (2006) *Yrkesetik i vardagen*. Hämtat 2009-05-18 kl 11:15 från [http://lararforbundet.se/web%5Cshop2.nsf/webDescription/7EA580650A0F9825C125721A0040061F/\\$file/Yrkesetik_i_vardagen_okt_06.pdf](http://lararforbundet.se/web%5Cshop2.nsf/webDescription/7EA580650A0F9825C125721A0040061F/$file/Yrkesetik_i_vardagen_okt_06.pdf)

- Näsman, Elisabet (1995) *Vuxnas intresse av att se med barns ögon ur Seendet och seendets villkor*. Stockholm: HLS Förlag
- Pramling, Ingrid (2009) Kampen om barnuppfostran. *Förskoletidningen*, nummer 3.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003) *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori* Stockholm: Liber
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2006) *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur
- Skolverket (2006) *Allmänna råd för att främja arbetet med likabehandling - och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling*.
- Sommer, Dion (2005) *Barndomspsykologi – Utveckling i en förändrad värld*. Malmö: Runa förlag
- Svenska Akademiens Ordlista. *Etik*.
Hämtat 2009-05-15, kl 12:52 från
<http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx..>
- Sveriges riksdag. *Proposition 1978/79:67 om förbud mot aga*.
Hämtat 2009-05-21, kl 11:15 från
http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=37&dok_id=G20367
- SVT (2008-11-09) *Dokument inifrån: Förgrymmade ungar*
- Säljö, Roger (2003) *Föreställningar om lärande och tidsandan*, Stockholm: Liber
- TV4 (2009-04-07) *Supernanny*.
- Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för förskolan*.
- Willams, Pia, Sheridan, Sonja, Pramling, Ingrid, (2000) *Barns samlärande* Kalmar: Liber

Bilaga 1

Göteborgs Posten, 2008-11-12

(<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=139&a=457749&ref=puff>, 2009-05-18, kl 10:48)

Barn straffat med peppar

Ett barn räckte ut tungan och sade fula ord. Då fick personalen på förskolan nog och hällde peppar på hans tunga.

Händelsen inträffade på Magra förskola i mitten av september. Ryktet spred sig snabbt och rektorn Annelie Cronstam kontaktades. Personal, både förskollärare och barnskötare, hade tillsammans hållt peppar på en pojkes tunga. Detta efter att barnet räckte ut tungan och sagt fula ord flera gånger. - Det här ska självklart inte få förekomma. När jag fick höra det var min första tanke: "Det är inte sant", säger Annelie Cronstam. Hon blev bestört och talade genast med personalen som erkände. Rektorn drog också igång en internutredning. - Föräldrarna till det drabbade barnet har inte reagerat negativt, utan det är andra föräldrar som har blivit oroliga. En fråga har varit om detta också kan hända deras barn.

Enligt rektorn var en förälder till det drabbade barnet informerad om att personalen kunde ta till denna drastiska metod. Tanken var att försöka få stopp på ett olämpligt beteende.

Pojken fick peppar på tungan inför sina kamrater. Vad Annelie Cronstam känner till ska det endast ha skett vid ett tillfälle. Inger Fält, biträdande chef på barn- och ungdomsförvaltningen i Alingsås, tar också starkt avstånd från handlingen. - Vi kallade direkt till föräldramöte för att tala om händelsen. En viktig fråga för oss är att hitta lösningar så att föräldrarna kan känna förtroende igen, säger Inger Fält.

En handlingsplan har tagits fram om vilket synsätt som ska prägla förskolan. Däremot blir det ingen åtgärd mot personalen. Samtliga inblandade jobbar kvar. Rektorns förklaring är att det inte fanns någon annan önskan från föräldrarna. Carl-Gustav Sidenqvist är undervisningsråd hos barn- och elevombudet. Det är en del av den nya myndigheten Skolinspektionen. Han talar om ett grovt övertramp från personalen.

- Det är uppenbart att man kränker ett barns värdighet när man häller peppar på tungan. Förtroendet har missbrukats grovt.

Barn- och elevombudet utreder anmälningar om kränkande behandling. - Hade jag fått in en anmälan om fallet med barnet som fick peppar på tungan hade jag tittat vidare på den. Jag har inte hört talas om något liknande, säger Carl-Gustav Sidenqvist.

Personalen på Magra förskola vill inte kommentera sitt agerande. I nästa vecka hålls

ett uppföljningsmöte med föräldrarna om hur förskolan arbetar vidare efter incidenten.

Bilaga 2

Sydsvenskan 08-06-12

(<http://sydsvenskan.se/lund/article334574/Larare-tejpade-igen-mun-pa-trearing.html>, 2009-05-18, kl 10:55)

Lärare tejpade igen mun på treåring

Treåringen var högljudd. Då tejpade förskolläraren över munnen på honom – två gånger om. Trots att skolan i Lund polisanmälde honom och polisutredningen inte är klar har läraren fått tillbaka sin tjänst.

LUND. I slutet av april bråkade treåringen med en kamrat på en förskola i Lund. Och trots att förskolläraren hade sagt till barnen att vara tysta flera gånger så slutade de inte. Då hämtade förskolläraren, med mångårig erfarenhet av yrket, en bit tejp och satte över munnen på den ene pojken. Enligt polisanmälan, som lämnades in först två veckor efter händelsen, lyckades treåringen ta bort tejpbiten. Då hämtade förskolläraren ännu bredare tejp, isoleringstejp enligt uppgifter till Sydsvenskan, och satte över munnen på pojken. Den lyckades han inte få bort. I stället fick läraren till slut ta hjälp av en sax för att få bort tejpens från pojkens huvud. Den treårige pojken var då rädd och grät, enligt polisanmälan. Skolans rektor säger att det var en annan ur personalen som uppmärksammat ansvariga på skolan om händelsen och på så sätt fört informationen vidare. Mannen togs ur tjänst, så fort händelsen blev känd för ledningen, men för några dagar sedan informerades föräldrar med barn på skolan att mannen var tillbaka som förskollärare, trots att polisens utredning ännu inte är färdig.

Borde ni inte invänta polisutredningen innan ni fattar ett sådant beslut?

– En avstängning får bara vara i 30 dagar och inom den ramen har vi gjort en bedömning att han kan börja arbeta igen. Vi har pratat om att när polisutredningen är färdig kommer vi att diskutera det här igen, säger rektorn.

Anledningen till att en polisanmälan dröjde uppger rektorn var att det tog tid att förhöra sig om exakt vad som hade skett.

– Och vi såg så allvarligt på händelsen att vi ville att polisen skulle utreda om det var något brottsligt, säger förskolans rektor.

Accepterar ni sådant beteende från era lärare?

– Nej, och det gör vi inte nu heller. Det har varit ett svårt beslut, men vi har fattat det gemensamt utifrån den helhetsbedömning som vi har gjort av läraren. Vi gav honom en skriftlig varning och föräldrarna har fortsatt förtroende för honom. Utifrån den informationen vi har sedan tidigare och med tanke på att vi ska göra en uppföljning så har han fått återgå till sin tjänst.

Tycker du att han är lämplig som förskollärare?

– Utifrån den bedömning som vi har gjort tycker vi att han kan arbeta vidare som förskollärare.

Hur mår pojken?

– I dagsläget mår han bra. Hans föräldrar tycker också att förskolläraren kan börja arbeta igen.

Enligt rektorn på förskolan stöds också beslutet att låta läraren arbeta igen såväl av skolförvaltning som övrig personal och föräldrar. Polisen har ännu inte börjat utreda händelsen, utan anmälan ligger kvar i väntan på att tilldelas en utredare. Men fallet blir inte svårlöst eftersom rektorn för förskolan redan i anmälan uppger att läraren inser att han har gjort fel, är mycket ångerfull och att han inte kommer att göra om det. Enligt polisen handlar den slutgiltiga rubriceringen antagligen om ofredande, och eftersom han också har erkänt vad han har gjort, kommer påföljden med största sannolikhet att bli böter.

Bilaga 3

Göteborgsposten, 2009-03-30

(<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=762&a=486121>, 2009-05-18, kl 09:26)

Treåring kränkt på förskola i Kungsbacka

En barnskötare på en förskola i Kungsbacka satte fast en treårig pojke i en bygelstol när han inte ville äta mellanmål. Barn- och elevombudet (BEO) kräver nu för första gången ett skadestånd för kränkningar inom förskolan.

Den treåriga pojken ville inte äta mellanmål, utan ville först göra klar sin pärlplatta. Då satte barnskötaren fast pojken i en bygelstol. Treåringen blev rädd och grät. Då sköt barnskötaren över stolen med pojken till andra sidan av rummet och skrek åt honom att han förstörde för de andra barnen och att han måste sitta kvar i stolen tills han blev lugn. En förälder till ett annat barn blev vittne till händelsen och rapporterade det inträffade till treåringens föräldrar. Kungsbacka kommun, som är huvudman för förskolan, har gett barnskötaren en skriftlig varning. BEO, som är en del av Skolinspektionen, kräver trots detta Kungsbacka kommun på 25 000 kronor i skadestånd eftersom det är ett absolut förbud för vuxna i förskola och skola att kränka barn och elever.